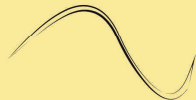

Revista escrita en totes les modalitats
lingüístiques del diasistema
occitano-romà

Editada per l'associació **Oc-València**
Centre Internacional de Recerca i
Documentació Científica, CIRD'OC.

Amb el suport de l'

Paraula d'Oc

Segona època, núm. 11

Paraula d'Oc

Fulls de recerca científica i intuïció creativa

Segona època, núm. 11

València, 2010.

PARAULA D'ÒC

Època II, núm. 11

València, 2010

Tots els drets reservats. El contingut d'esta obra està protegit per la llei, que estableix penes de presó i/o multes, a més de les corresponents indemnitzacions per danys i perjudicis, per als que reproduïsquen, plagien, distribuïsquen o comuniquen públicament, en tot o en part, una obra literària, artística o científica, o la seua transformació, interpretació o execució artística fixada en qualsevol tipus de suport o comunicada per qualsevol mitjà, sense la preceptiva autorització dels autors.

© Els autors.

© CIRDOC.

ISSN: 1577-2047

Dep. legal: V-3.970-1996

Centre Internacional de Recerca i Documentació Científica.

Associació d'Occitanòfils Valencians.

<http://www.oc-valencia.org>

Maquetació i gràfics: Joan Martinis

EDITORIAL

SANT VICENT FERRER EN LLENGUA LLEAMOSINA.¹

Tenim el plaer d'oferir hui al lector un sermó del pare Vicent Ferrer predicat a Tolosa de Lengua d'Òc el divendres sant de l'any 1416.

Vicent Ferrer va estudiar a Tolosa; podem dir, lògicament, que hi aprendria la modalitat lingüística central o llenguadociana, la qual no usa en el sermó, almenys no usa de forma “pura”, més aïna, s'expressa en una mena de koiné panoccitana, llemosí, valencià i català compresos. No obstant això, seria important també saber qui el va transcriure, cosa que, ara per ara, és impossible, encara que, per les abundants formes sudpirinenques que hi apareixen, –especialment el perfet perifràstic, i també l'ús esporàdic de la conjunció ‘y’-l'escrivair, versat en la llengua d'oc, no deu ser occità.

L'actual occità de referència, s'ha construït sobre la base del llenguadocià, que es va considerar, en el moment d'elaborar la Gramatica Occitana de Loïs Alibèrt, el més apropiat per a fer de centre de la resta de parlars occitans, el qual és el més acostat també

¹ Manuscrit 60 de la Biblioteca de Rodez, que conté, entre altres, un sermó de sant Vicent Ferrer. Brunel, Clovis (1933). In: Biblioteca de l'École de Chartres Pt. 94 (1933) p. 5-26.

al valencià matern del sant. Tanmateix, el primer tret que sobta en la redacció que ens ha arribat del sermó, és l'ús dels fonemes palatals propis del Llemosí. Quan el llenguadocià i el valencià del pare Vicent, pronuncien '*pecat*', '*cara*', '*carn*', el llemosí –la modalitat lingüística dels primers trobadors- i to el nord-occità, pronuncia '*pechat*', '*chara*', '*charn*'. I eixes són les formes que usa majoritàriament Vicent Ferrer en el sermó de Tolosa, les formes pròpiament llemosines, del dialecte del nord, que va ser el que va donar prestigi a la llengua, en haver tingut els primers i més prestigiosos trobadors. I, probablement per això també, va adoptar el seu nom unitari, a banda i banda dels Pirineus, durant molts segles: Llengua llemosina, usat encara en la Renaixança per a designar tota l'àrea lingüística que s'estén entre Guéret –al nord de Llemotges- i Guardamar –al sud d'Alacant-.

Item més: Al sermó, en la frase "*la vostra volomta sia facha*", també s'usa la forma llemosina i nord-occitana, '*facha*', (v. faire, fer) quan haguera pogut usar '*fayta*'. L'adopció de la fonètica llemosina, que li quedava tan lluny del seu valencià, no pot deures a res més que a usar les formes de més prestigi literari. Pel mateix motiu, la llengua llemosina comuna a tot el que actualment anomenem diasistema occitano-romà, de Llemotges a Alacant, es va conèixer amb el mateix nom prestigiós.

Però, si eixe tret acosta la llengua de Vicent Ferrer al punt més septentrional del sistema lingüístic, n'hi ha un altre que no respon a les formes de l'occità general, ni del valencià central, es tracta del pretèrit perfet perifràstic, que usa sempre: 'li van dire', 'vay venir', 'van lo menar', 'van anar', 'van prendre', etc. inexistent en l'occità actual, però usat en la llengua antiga.² Del seu valencià matern sí que es troba present, de forma predominant en tot el sermó, el verb eixir: 'yschir', que veiem també en diversos textos trobadorescos i occitans en general. "yschit es huey", on a més del ver eixir, trobem també el 'huey', 'hui', occitano-valencià. Encara hi trobem més mots occitano-valencians, com ara el verb 'minjar', no acceptat actualment per la normativa catalana, que sol grafiar-se amb 'g': 'mingar'.

Altres trets valencians, que s'usen en el valencià parlat de hui en dia, no permesos per la normativa catalana, són l'article masculí 'lo, 'los' : 'tot lo dia', 'tot lo poble', 'en lo desert', 'lo segon', 'los jusieus', etc. 'Servizi': servici, normativament 'servei'.

Per a evitar el contacte entre dos aa, el valencià actual usa encara la fòrmula que trobem en el sermó: "E Pilat vay adoncas dire ad alcus sirvens..."

² Anglade, J. [*Grammaire de l'ancien provençal*, p. 273] afirma: "le catalan forme un parfait avec l'indicatif de *anar* et l'infinif du verbe: *vaig cantar* = je chantai; l'ancien provençal a aussi connu ce procédé de formation").

També és característica del valencià central la forma ‘*ixample*’, normativament ‘*exemple*’, en el sermó trobem: ‘*yschample*’.

Troblem el mot ‘*falha*’ que tan popular es va fer segles més tard a la seua ciutat natal: “*falsas lanterna e falhas aluchadas*”, *alucadas=enceses*.

Els verbs ‘*tremblar*’ i ‘*salhir*’ els trobem en: “*el comensa a tremblar e a contristar*”. “*S’en vay ischir fora de la caza plorant e vay se fichar dedins una cava com si volgues dire que jamays no salhiria d’aquí*”. On trobem ‘*ischir*’ i ‘*salhir*’ com a sinònims, i a més, com es veu, ‘*aquí*’ té el sentit d’allí, i no el de l’actual ‘*ací*’, però tampoc el que se li pretén donar per a evitar el castellanisme “*ahí*”.

Les formes verbals responen als usos de l’occità general. Imperatiu en ‘*tz*’: ‘*anatz*’, ‘*digatz*’, ‘*siatz*’, etc. El present d’indicatiu, en ‘*i*’: ‘*pregui*’, verb pregar; ‘*receubi*’, verb rebre, ‘*podí*’, verb poder, ‘*portí*’, verb portar, ‘*pregí*’, verb pregar [pregui], etc.

En el sermó trobem la grafia ‘*y*’ usada sempre, quan funciona com a semi: ‘*you*’, pronom de primera persona, ‘*ièu*’, que en diversos sermons valencians es grafia ‘*io*’; ‘*uey*’ o ‘*huey*’: ‘*hui*’; ‘*fay*’: ‘*fa*’, tercera persona del singular del verb fer; ‘*creyens*’:

‘creients’; ‘payre’: ‘pare’; etc. En canvi, quan funciona com a vocal, trobem sempre la grafia ‘i’: *obediens*, *salvacio*, etc.

En les formes dubitatives que presenta el text, també trobem la ‘y’ fent de conjunció, encara que majoritàriament la conjunció és ‘e’. “*Am la soa glieyga y am la fe crestiana*”, “*y al ayre e a l’ayga e a la terra*”, però, majoritàriament: “*E apres ela demandava a d’autres*”, “*E quant furen a l’hostal*”, “*e vay se agenolhar*”, etc.

Encara que les formes palatalitzades llemosines són predominants, també trobem dobles: ‘*pechatz*’, ‘*pecadors*’, ‘*jautada*’, ‘*gautada*’, ‘*chadenas*’ però ‘*cordas*’.

També apareixen formes dobles en el cas: ‘*passio*’, ‘*passiou*’, ‘*consolacio*’, ‘*consolaciou*’, ‘*damnaciou e condemnacio*’, en la major part dels casos, sense la ‘n’ final.

Quant a la inexistència de grafia de ‘n’ final, trobem la forma dubitativa “*e daray vos l’anhel e del pan e del vi e tot so qui mestier vos fara*”, on ‘*pan*’ sí que la manté, però *vi(n)* la perd, com sol passar en general en tot el text.

Apareix, majoritàriament, la forma ‘*Nostre Senhor*’, [nòstre senhór] pero també hi ha algunes ‘*Nostre Senher*’. [nòstre sénher].

La conjunció actual ‘*amb*’, que tantes formes ha adoptat a través de la història, majoritàriament ‘*ab*’, ací es grafia sempre ‘*am*’.

Per als pronoms possessius usa la forma clàssica valenciana: ‘*mia*’, ‘*meu*’, ‘*soa*’, ‘*toa*’ ‘*seus*’, ‘*sos*’, ‘*meus*’ i també ‘*meos*’.

Vegem alguns exemples: “*La mia mayre*”, “*aquesta era la soa maneyra de benesir*”, “*no podi trobar lo meu fill*”, “*per so no ay la toa ley oblidada*”, “*era am los seus disciples*”, “*sos disciples*”, “*am mi e am los meos diciples*”, “*que you vos puesca veyre dels meus huelhs*”

La negació la fa a la valenciana, no apareix mai el ‘*pas*’ occità, i també català, diu: ‘*no sonava mot*’, ‘*el no volia dire deguna chauza*’, ‘*no lo podia far parlar*’ ‘*no sauberen que dire*’.

El demostratiu neutre apareix grafiat ‘*sa*’, ‘*so*’; especialment quan va regit per la preposició ‘*per*’ és grafiat ‘*so*’: ‘*per so veyetz*’; ‘*sa disch el al Payre*’; i també: ‘*so es assaber*’.

Observem que, curiosament, en tot el text no hi apareix cap de les famoses onomatopeies que tan profusament abunden en alguns sermons adreçats als seus fidels valencians.

La finalitat de Paraula d’Òc en reeditar ara el sermó de Vicent Ferrer és compartir amb el lector curiós una joia que ha fet arribar a les nostres mans el professor Jordi Colomina, al qual li agraïm profundament la “redescoberta” que no volem quedar-nos en exclusiva. Que veja la llum internàutica!

AYSSO ES LO SERMO QUE FETZ LO REVEREN MAESTRE VINCEN EN LA CIOUTAT DE THOLOZA LO JORN DEL DIVENDRES SANHT MIEL .CCCCXVI. ONT ES ENSERIDA TOTA LA SUBSTANSA DE LA PASSIO DE NOSTRE SENHOR JHESU XPIST. Sermo del divendres saint de la passio de Nostre Senhor e Salvador Jhesu Xpist. Thema: *«Expedi unum hominem mori pro populo. » Istud verbum habetur originaliter jo .. xviiij^o. capitulo et recitatum est statim in Passione Domini.*

La beneyta sanhta e sagrada passiou de Nostre Senhor e Salvador Jhesu Xpist differenment en diversas manieyras es representada al jorn d'uey en la Glieyga, e en ayssi com los autres jorns aquesta sanhta passiou se representava coma en temps passat, que diziam *in illo tempore*, que en aquel temps era en ayschi estat, empero al jorn d'uey per tot lo mon en la Sancta Glieyga se recita ayschi com si era la causa prezen, E affi que los crestias ayan compassio e dolor a Nostre Senhor Jhesu Xpist, quar las chauzas passadas no moven ponch lo cor a home d'aver compassiou ni dolor, enquera que om las li recomte, mas que diran : « Be me desplatz », e no ploraran ponch, mas las chauzas prezens esmoven lo cor a home d'aver compassio e dolor, e por so la Glieyga no comensa ponch huey coma de chauza passada *in illo tempore*, mas del jorn d'uey, *egressus est etc.*, en ayschi com de la chauza prezen, e di que yschit es huey Jhesu Xpist

am los seus dessiples entrosque al torren de Cedron. E affi que totz ayam alcuna compassio e dolor de Nostre Senhor e Salvador Jhesu Xpist e de la beneyta Verges Maria mayre soa, ministran en tribulacio, parla en ayschi coma de chauza prezen, e per so a home o fempna qui estay en dolor ni en tristicia no se aperte ponch que om li fassa deguna salutacio gracioza. E com la Verges Maria glorioza fos al jorn d'uey en mot granda dolor e tristicia e turmen, pensan en la dolor del seu beneyte filh, per so no cove ponch que om li fassa la gracioza salutacio acostumada, mas you, confermant me am la Sanhta Mayre Glieyga, vuelh servir la costuma. E per so car en tan gran sermo e materia tant hauta e tant sanhta no es razo que estia ses adjutori, per so nos tornem doncas de bon cor al Crocific e que lo adorem devotamen, pensan que nos lo veyem de prez en crocificat, en dizent en ayschi : « *Adoramus te Domine Jhesu Xpiste et benedicimus tibi quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum.* »

« *Expedit unum hominem mori pro populo.* » *Libro et capitulo sicut dixi.* La sanhta theologia fay una questio si la passio e mort de Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist fo en ayschi necessaria per la redempcio e salvacio de tot lo poble que no y agues autre remedi per que fussam rezemut e salvat, o si hi avia autres remedis o manieyras a nos salvar, e en diffinient ayssso, los doctors de Sanhta Mayre Glieyga pauzen en aquesta questio doas concluzios. La primieyra es que mot d'autres

remedis innumerables avia Nostre Senher Dieus a donar salvacio az aquels qui eran creyens e obediens a luy, e la razo es aquesta que, si no agues outra manieyra a nos donar salvacio, mot restreychera lo seu gran poder infinit, e per so dit : « *Ecce non est abbreviata manus Domini ut saloare nequeat.* » *Ysa. .lixº. capitulo.* Vec vos, bona gens, e sapchatz certanamen e se dopte que la ma de Nostre Senhor, so es assaber, no es tant abreugat ni estrech que no puescha salvar aqueus qui son crezens e obediens a luy fora d'aquesta manieyra, car mot restreysera autramen son poder, car pluzors manieyras innumerablas avia per salvar los qui eran creyens e obediens a luy, si el se volgues. E per so anet dire la nuech de la soa passio : « *Abba pater, omnia possibilia sunt tibi. Transfer calicem hunc a me, sed non quod ego volo, sed quod tu vis,* » *Marci .[x]jiiiº. capitulo.* «Abba» vol dire en lenga syriaca « payre » e « dieu payre », doas vetz disch aquest segret, e dischs o doas vetz per dar a entendre que el es payre en quant que es creador per eternal generacio. « Todas las manieyras, sa disch el al Payre, son a vos posibles per dar salvacio als creyens e obediens, e ses la mia passio o podetz far. E tu veyes, Payre meu e Gloria mia, la humanitat per la natural volomtat. Be volria, Senher, que en outra manieyra volguessatz ordenar los crezens a vos, empero la vostra volomta sia facha, deliberada e ordenada, que per la mia passio sia facha aquesta redempcio. »

E per so vec vos ayschi la una manieyra com remet, pauzat que en outra manieyra o pogues far si el se volgues, empero no era deguna outra manieyra expedien ni convenien a dar salvacio a nos autres. Vec vos done qu'el volc sostener mort e passio per reymmer nos autres crezens e obediens a luy, per , mostrar la soa infinida misericordia. E per totz volc el portar la carga, car per si non avia mestier, car el era just e innocen e ses pechat, mas per nos autres qui eram pechadors e no eram sufficiens a portar aquesta carga, per so la volc el portar per totz nos autres. Vec vos ayschi la justicia que dona del infinit e incomparable pretz per totz los creyens e obediens, car maysch valia una gota de la soa sancta preciouza sanc o una dolor per petita que fos, que, si fos pauzada en la balansa de la justicia de Dieu, considerat la excellensa de part de Jhesu Xpist e la caritat que ac a reymmer nos autres, mays pezaria que totz los pechatz qui son estatz ni son ni seran ni poyrian esser ni que los dyables ni quant que pechadors son.

Vec vos lo pretz, que maysch val lo pretz de la offensa facha a Dieu per nostres pechatz. E si en outra manieyra nos agues reymutz, no se mostrera si be la justicia com fay en aquesta que Jhesu Xpist, Dieu e homs, o sostengues per los pechadors, e no per so tant solamen per dignitat, mas meritoriamen a consegut resurrexio de mort a vita e immortalitat e gloria e poder judicial sobre totas creaturas al jorn del jutgamen per la passio e mort doloysa, e per so dis : « *Nonne sic*

opportuit pati Xpistum et ita intrare in gloriam suam. » Luce ultimo capitulo. Certanamen convenia que Jhesu Xpist soffris mort e passiou e turmen per que intres en la soa gloria e resurrexio e immortalitat e potestat judicial, e gazarhar los meritz per los quals ac gloria o resurrexio. E vec vos que no tant solamen per la sanhta e sagrada passio de Jhesu Xpist e mort soa avem redempcio de nostres pechatz, mas avem be ayschamen instructiou de totas bonas vertutz, car Nostre Senher fo yschample de nos autres com home deu esser humials e misericordios e com deu esser cast e temprat e caritatiou e pacific e diligen e vertuos ayschi com de totas vertutz el fa a nos yschample. E per so di lo Sanht Esperit per la boca de Cayphas : « *Expediit unum hominem mori pro populo ne tanta gens pereat.* Convenien e expediens causa es que mueyra Jhesu home por tot lo poble, que tanta gens no periscan. »

E a deliourar lo poble de pecat no es negu abastan ni sufficien sino Jhesu Xpist. E per so es huey assaber que cove que Jhesu Xpist mueyra e aya passiou doloyrosa per so que lo poble crestia no perisca, e no tant solamen quant a la redempcio, mas enqueras a la instructio de vertut e de salvacio. E per so Jhesu Xpist es sufficien e habundans per donar salvacio als crezens e obediens a luy e instructio de vertutz, mas que no mueyran per pecat. Per so veyetz que aquesta es la expediensa e la conveniensa de la passio e mort de

Jhesu Xpist. E per so di lo theme : « *Expedit unum hominem mori pro populo.* »

Convien e expedien causa fo que Jhesu Xpist moris per dar salvacio e instructio de vertutz e reformacio de bona vita a tot lo poble. E vec vos ayschi de las circumstansas e causas qui se ensegueren en la passio de Jhesu Xpist si era[n] superfluas ni dezordenadas, car totas las chauzas qui aqui se fezeren furen neecessarias a nos e ordenadas per Dieu. E per so no fu neguna circumstansa ni cauza en la Passio superflua. E per so you ay notat .vj. chauzas o.vj. ponchs en la soa sanhta passio en las quals comprendray tota la passio de Nostre Senhor e Salvador Jhesu Xpist, e aquetz .vj. ponchs responden a .vj. chauzas qui foren en la destructio del mon quant Adam pequet per que fo dampnat lo mon, e per so no y a causa superflua. La premieyra cauza d'aquestas .vj. es REFECTIO CORPORAL. Lo segon ponch es LIAM E CAMI PERSONAL. Lo tertz es DAMPNACIO HUMANAL. Lo quart es COMPACIO SOCIAL. Lo .v^e. es MORT CORPORAL e lo .vj^e. SEPULTURA TERRENAL. En aquetz .vj. ponchs comprendray tota la passio de Jhesu Xpist e veyretz com responden a las .vj. causas qui furen en la destructio del mon. E per so di lo theme : « *Expedit unum hominem etc.* Convenien chauza es que un home mueyra per tot lo poble. »

E dis primieyramen que en aquesta sanhta e sagrada passio de Nostre Senhor Jhesu Xpist, abans que moris volc prendre refectio am la glieyga crestiana qui estava alavetz en los seus dissiples. E per so comensa lo mal per la REFECTIO CORPORAL per so car Adam e Eva sa companhona mingeren aquela poma. Mala cena fa aquela, car d'aqui venc lo mal del mon. E per so Jhesu Xpist abans que moris volc prendre refectio am los seus dissiples en losquals era tota la glieyza crestiana, car dels seus dissiples avian a venir totz los bes. E per so Jhesu Xpist. estant a la taula am la soa espoza la glieysa crestiana, so es assaber am los seus dissiples, vay en ayschi dire : « *Desidero desideravi hoc Pasqua manducare vobiscum antequam paciar* », Jhesu Xpist vay dire a la soa espoza: « Gran dezier e gran talan ay agut de mingar am vos autres aquesta refectio corporal per so car primieyramen en la primieyra refectio, Adam am la soa espoza Eva ac aquela refectio dont venc tot lo mal. » E per so vec vos ayschi la conveniensa e la expediensa.

Veyam aras com fo aquesta refectio que Jhesu Xpist fetz al jorn de hier quant partit am .xij. apostols de Bethania. E era hora de dinar e los dissiples li van dire : « Senher, vos sabetz be que la Pascha se apropcha e cove que al vespre de jorns fassam la cena, e devem anar en Jherusalem a la festa, e avem a serchar un anhel per la cena. Per que, Senher, digatz nos en qual lioc ni en qual hostel voletz que vos aparelhem de mingar e tengatz la festa ». Aras escotatz a la questio

qui poyria esser merevilhoza a vos autres, car alcu poyria dire: « Que calia als apostols far questio a Nostre Senhor Jhesu Xpist ont avia a mingar, car lo jorn de Pasques cove que chascus minge am sa companhia en son hostel e que no ane en outra part, per que dizian donc los apostols a Jhesu Xpist ont avian a tener la Pascha e que aparelhessan de mingar en caza estranha? » You te dic que necessari era que li fezessan aquela questio, car Jhesu Xpist no tenia deguna causa de

si, tant era paubres, ni degun habitamen ni deguna mansio, e per so li fa necessari de far la questio car los apostols veyan be qu'el no avia deguna habitacio ni deguna cauza propria en aquest mon. E adonc Jhesu Xpist vay dire a dos dissiples, so furen sanht Peyre e sanht Andrieu: « Anatz vos en en Jherusalem e aqui trobaretz un home devot qui me ama grandamen en son cor e cre en mi e en la mia doctrina, e saludatz lo de part mi, e digatz li que, si li platz, you vuelh anar far la cena e tener la Pascha en son hostel», E tantost los dissiples van anar de part de luy. E quant furen al hostel d'aquel notable home, ilhs lo saluderen de part Jhesu Xpist e van li dire: « Lo nostre mestre Jhesu Xpist nos tramet a vos, e com vos sabetz, el no a degun lioc ont puesca tener la Pasqua e la Pascha se apropcha, per que vos pregam de part luy que vos plassa que nos vuelhatz prestar alcuna cambra o alcun lioc ont li poguessam aparelhar de mingar ». E aquel notable home, qui era mot devot e sanht e dissiple de Jhesu

Xpist segretamen, lor vay respondre mot cortezamen e dischs lor: « Etz vos autres dissiples d'aquel sanht home Jhesus? Bon jorn e bona ventura ayatz, car am aytal benezit home anatz. You no soy pas digne qu'el intre en mon hostel. E dizetz me si you lo recebray! Sapchatz que totas horas que li pleyra de venir, que la mia caza li sera uberta e tota la mia familia li sera aparelhada al seu servizi e al seu comandamen. E aras conoyschi be que Dieu me vol be, e pueys que a luy platz de venir en mon hostel, you lo vos baylaray ordenat e aparelhat de tot so que mestier li fara e a vos autres per amor de luy, e you iray m'en en un autre hostel e daray vos l'anhel e del pan e del vi e tot so qui mestier vos fara. E aras conoyschi be que Dieus me ama mot, car jamays no receubi tanta de gracia, mas pregui vos caramen, per so que los juzieus an fach e tractat contra luy que el sia pres e mort, que l'us de vosautres li siatz al cami, que no venha ponch de jorn, affi que no lo veyan ni no lo prengan, mas que venha de nuechs, e you yschiray lay defora e vendray a luy e acompanharay lo ». E Jhesu Xpist vay venir al hostel d'aquel notable home ont la cena fo aparelhada.

E Jhesu Xpist intret am los seus dissiples. E en ayschi com comenset de intrar en aquel hostel, vay tantost venir lo marit e sa bona molher esos filhs, e van se aganolhar davan los pes de Jhesu Xpist e discheren li : « Oy, Senhor ! quanha gracia nos avetz facha que vos aya plagut tant de humiliar que vos siatz vengut a nostra caza! E dont

nos vec (sic) aquesta gracia, car jamays propheta ni patriarca no ac tal gracia com es aquesta, car los patriarchas son mortz am gran talan de vos vezer, e aras, Senher, vos me fazetz aquesta gracia que no tan solamen you vos veyá, mas voletz be venir mingar a la mia caza. Oy, Senhor, benezit siatz vos per tostemps! » E en ayschi lo van metre dedins l'ostal am los seus dissiples e vay li mostrar la taula aparelhada e la cena. E Jhesu Xpist pauset se en la taula am los seus diciples tot entorn. E Jhesu Xpist, abans que se assetjes, anet benezir la taula ayschi com avia acostumat e vay dire, levan los huelhs al cel : « *Occuli omnium etc.? et Gloria Patri etc.* » E los dissiples responderen : « *Sicut erat in principio etc.* » E aquesta era la soa manieyra de beneysir la taula tostemps abans que minges. E lo bon home vay aportar l'anhel e los diciples li talhavan davan, e lo marit e sa bona molher servian a la taula mot humielmen e metian del vi. E quant Jhesu Xpist vit que servian tan be, ello vay pregar que se assetjes am lor en la cena. « Oy, Senhor ! sa dischs l'oste, you no me paugaray ponch, car vos me fazetz gran gracia car vos platz que you vos sierva, ni jamays no receubi tanta de gracia, car los angels o tendrian be a grant honor e a grant gracia si servian davan vos, als quals you no soy ponch comparables. Per que, Senher, plassa vos que you vos sierva! » E per tal Jhesu Xpist estava en ayschi am sos dissiples per complir la expediensa am la soa glieyga y am la fe crestiana qui era aqui tota en los seus dissiples.

E si volem dire si aqui era la Verges Maria, podem dire que oc, car liey están en la soa caza de Nazareth no avia auvit de gran temps novelas de son filh, car aquels jorns passatz ela lo avia fach serchar e no l'avia pogut trobar, car Jhesu Xpist era fugit de Jherusalem al dezert prop d'un lioc qui se apela Effrem, e aqui sestava am los seus dissiples. E la Verges Maria no lo podia trobar e dizia : « Oy, lassa chaytiva! E que faray, que no podi trabar lo meu filh ni me tramet degunas novelas? E you que cujava be que sanht Johan mon nebot me mandes tostemps novelas del meu filh, e aras no m'en manda ponch ayschi com solia, car gran temps ha que non agui deguna letra ni degunas novelas, e que pot aysso esser? » E en aquesta tristicia e malencoria estava la Vergena Maria. E , com ela saubes be que el devia venir en Jherusalem a la Pasqua per predicar ayschi com avia acostumat, se vay pensar qu'el devia esser vengut en Jherusalem. E ela demandava aquels qui venian de Jherusalem si li avian ponch vist son filh. E ilhs dizian li que no, ni no sabian ont era. E ela dizia : « E com se pot aysso far, car el solia venir tostemps a la Pasqua per predicar, e aras que no y sia vengut, e que pot aysso esser? » E apres ela demandava a d'autres de Jherusalem si li avian ponch vist lo seu filh, e ilhs dizian li que no, sino que be sabian que el estava dedins una caza, e que ela non sabia ja re. E d'autres li dizian que ilhs no l'avian ponch vist despueys lo dimenge passat que tot lo poble de Jherusalem l'avia rocebut am grant honor e am gran solempnitat e

am gran processiou . E s'en intret ploran, que las legremas li cazian deIs huelhs e que el dizia : « Tu, Jherusalem, no sabes ponch lo mal qui t'es a venir, car si tu lo saubessas, tu t'en plorarias ». E la Verges Maria quant auvit aysso e que el plorava, no saben d'aysso que seria, estava mot meravilhada. E en ayschi com ela estava tota pensada, vec vos venir en Jherusalem a la Pascha lo sanht Lazer e sancta Maria Magdalena e sancta Martha, e tantost que ela los vic, ela los vay reculhir am grant chara, e tantost lor vay dire a sancta Maria Magdalena si sabia ponch ont era son filh, que tant de temps avia que l'avia serchat e demandat, que no l'avia pogut trobar ni auvir novelas de luy. E sancta Maria Magdalena li vay respondre : « Verges beneyta, sapchat que el es ja vengut e estay en qualque hostel ». E la Verges Maria li vay dire : « Anem hi e veyrem lo. - Oy, beneyta sagrada! e com irem nos lay quant be veyetz que nuech es? - O, beneyta Magdalena! anem hi, quar vostra gens iran am nos autres e sanht Lazer nos acompanhara ». E sancta Maria Magdalena volen complazer a la Verges Maria en tot so que volia, li vay dire que volontiers yria. E adonc s'en van anar lay ont Jhesu Xpist era am los seus dissiples.

E quant furen al hostel ont era Jhesu Xpist, la beneyta Verges Maria anet tabustar a la porta, e tantost vay venir aquel notable home, lo senhor del hostel, e la Verges Maria li vay dire que li plagues que anes dire a son filh que ela era aqui am d'autres bonas donas e

devotas. E lo bon home vay respondre que el yria volomtiers. E el s'en vay anar aqui ont Jhesu Xpist era am sos dissiples e vay li dire : « Senher, aqui es la vostra beneyta mayre e di si vos platz que intre ». E Jhesu Xpist vay dire que be li plazia que intres. E la Verges Maria s'en vay anar lay ont Jhesu Xpist era, e vay se agenolhar davan los pes del seu beneyte filh e dizia en ayschi : « Oy, lo meu beneyte filh! vos etz la mia consolaciou e la mia amor, e tan granda es l'amor que you vos porti, que you no puesc estar ses que no vos vey. E vos sabetz be, lo meu filh beneyt, que you no puesc ponch perdre aquesta amor. Pregui vos, lo meu char filh, que vos no me vuelhatz dezemparar, e vos pregi charamen que you sapcha tot jorn novelas de vos e me vuelhatz enviar tot jorn messatges o letras com estaretz, car gran consolaciou me daretz ». E Jhesu Xpist vay adonc respondre : « You, la mia mayre, o faray volomtiers. E levatz vos, mayre mia, no estiatz en ayschi! » E en dizen ayssso Jhesu Xpist la abressava mot dossamen e la consolava. E adonc la Verges Maria vay dire a sanht Johan : « E avetz be fach so que me aviatz promes que tot jorn me mandariatz novelas de mon filh o per messatgiers o per letra, e los miratgles que faria, e vos non avetz re faeh! ». E sanht Johan vay respondre: « Oy, Verges Maria beneyta, plassa vos que me perdonet, car you no ho ay ponch fach per mal, car you no podia ponch trobar per cuy vos o mandes, car nos estavam en lo dezert amagat, mas vec lo vos ayschi lo vostre filh glorios e nostre salvador Jhesu Xpist. » E

Jhesu Xpist vay dire a la Verges Maria : « La mia mayre, plassa vos de mingar ayschi am mi e am los meos diciples? » E ela vay respondre : « Lo meu char filh e la mia chara amor, lo meu mingar e la mia refeccio es que you vos puesca veyre dels meus huelhs e vos puesca contemplar. » E ela se vay assetjar a la taula e estet a la cena am luy e am los seus dissiples mot honestamen.

E quant la cena fu achabada, Jhesu Xpist volen se expedir dels seus dissiples e volen lor declarar la soa passiou e so qui li era aparelhat de venir, e per no donar dolor ni tristicia a la soa beneyta mayre, aven compassiou de liey, li vay dire : « Mayre mia, la cena es acabada, bo sera que vos en tornetz am sancta Maria Magdalena e am sanht Lazer e am sancta Martha a vostra caza. » E ela vay dire : « Pregi vos, lo meu filh, que me layschetz estar ayschi aquesta nuech am vos, si vos platz. - E com, la mia mayre, sa disch Jhesu Xpist, voletz vos demorar ayssi en aquesta caza estranha? - Oy, lo meu filh! sa dischs la Verges Maria, no es ponch estranha per mi quant vos y etz, car quant you vos regardi e vos contempli, so es la mia granda consolacio. » E Jhesu Xpist li vay outra vetz dire : « Mayre mia, plassa vos que vos en anetz ! » E la Verges Maria vay respondre : « Lo meu filh, puey que a vos platz, a mi platz, mas, lo meu filh benezeyt, una chauza vos pregui, que per aquela honor que you receubiey lo jorn del divendres quant vos conseubiey en la incarnacio, e per la honor que you agui en esser mayre vostra e

mayre del meu creator, e per remenbransa e commemoracio d'ayssó you solia far lo divendres gran festa, e, mon filh benezit, doma, que sera divendres, que vos plassa que me vuelhatz far aquesta gracia que vos dinetz am mi ! » E Jhesu Xpist, per no donar tristicia ni dolor a sa mayre, li vay dire : « Mayre mia, be me platz que doma mingem vos e you en una taula. » E Jhesu Xpist, qui sabia be lo seu dinar qui li era aparelhat, se cujava plorar, mas per que lo soa mayre no lo vis plorar, el restrenhia las legremas en si meysch per compassio de liey. E Jhesu Xpist li vay dire : « Anatz vos en, la mia mayre, car doma vos e you mingarem en una taula e d'una vianda, e la vianda sera de dolor e de amaretat e de tristicia, e la taula sera la crotz, e aqui mingarem e aqui nos sadolarem. » E Jhesu Xpist, saben tot ayso, no ho declarava ponch tant claramen a la Verges Maria, mas que d'una vianda mingarian e en una taula e en una escudela. E la Verges Maria vay dire : « Senher, be me platz.» E no entendia ponch la dolor ni la tristicia qui li era aparelhada per son filh. E ela se vay levar d'aqui e vay s'en anar, e Jhesu Xpist la acompanhet entro a la porta, e aqui la bayset e la embrasset e la consolet tant quant poc, e vay la recomandar a sanht Lazer y a sancta Maria Magdalena y a sancta Martha y a las autras donas qui eren mot devotas. E quant la beneyta Verges Maria s'en anava, lo seu beneyte filh la regardava mot pietadozamen e dizia en si meysch: « O, beneyta Verges! quanta de dolor e d'amargor e de tristicia me escay enuech aparelhada! » E la

beneyta Verges Maria no sentia re de la soa passiou doloyroza. E am la consolacio del seu beneyte filh ela s'en tornet a l'hostal am tota sa companhia.

E la beneyta Verges Maria se pensava be que aquel dinar fus bos si com ela esmagenava, e ela vay dire a sancta Maria Magdalena: " Pregi vos caramen que doma vuelhatz aparelhar de mingar per lo meu filh e per los seus dissiples, e metrem ayschi la taula, e mon filh se seyra al chap de la taula, e you me seyray apres luy, e sanht Peyre apres mi e totz los autres dissiples en seguen, e mingarem alegremen e aurem gran consolaciou.» E sancta Maria Magdalena, qui sentia be tot lo fach, li dizia : « No vos en curetz, benzeyta, que tot aura bon recapte ». E vec vos ayschi la refeccio que Jhesu Xpist ac am la soa espoza, so es assaber am los seus dissiples en que estava alavetz tota la Glieyga, car en ayschi com las dolors e affans e trabalhs vengueren despueys la refecciou de Adam e de la soa espoza Eva, en ayschi maysch volc Jhesu Xpist tener aquesta refeccio, quar apres lo son refecciou covenia que fos la salvaciou. E adonc fo complida la figura « *Et edet nocte illa carnes assas agni et azimos panes cum lactucas (sic) agrestibus* », Gen. .xijº. capitulo. Vec vos ayschi que di « mingarem » e no di « mingara ». E que es so que mingeren? So es Jhesu Xpist am la soa espoza la Glieyza qui era en los seus dissiples. E que mingeren? l'anhel. Vec vos donc que ilh tenian .j. anhel

aparelhat que avian raustit en un ast i avian del pa alis am de laytugas agreas e amaras.

E aysso fo per mostrar la amaretat de la soa passiou qui fa mot amara e doloyroza. Vec vos ayschi lo primier ponch de la conveniensa o de la expediensa per que covenia e era expedien que primieyramen agues refecciou am la soa espoza abans la soa sanhta passiou.

Lo SEGON PONCH qui fo en la sancta e sagrada paciou de Nostre Senhor Jhesu Xpist fa LIGACIO o LIGAMEN PERSONAL, quar el fo pres e liat despueys aquela refecciou en l'ort ont estava fazen oracio e pregaria a Dieu lo Payre, e aqui fo liat e pres. Vec vos quanha fo la conveniensa car, despueysch que Adam e Eva sa espoza agueren receubuda aquela refeccio que mingeren al vergier de Paradis terrenal, vec la ligacio de la libertat que tenia, dont Adam fo liat de ligamen de pecat quar, com primieyramen abans del pecat fossan franxs de la libertat que avian, tantost com pequeren ilh furen liatz e pres, que no agueren aquela libertat que avian de primier, car en ayschi com agueren pecat, ilh furen caytieus e liatz am las chadenas del pecat, de las quals disia David: « *Funes peccatorum. circumplexi sunt me et legem tuam non sum oblitus.* » Ps. *Beati immaculati*. Las cordas del pecat me an ligat e pres mas ges per so no ay la toa ley olvidada. «Senher, you fezi aquel mal que fezi contra la toa ley e per so soy liat, car, sa dizia Adam, you era de primier franc,

e aras soy liat e pres, so es assaber de la franqueza e de la libertat ont you era. » E ont fo liat e pres? En l'ort de Paradis terrenal. E per so Jhesu Xpist venia a desliar lo ligamen de Adam que fetz am la soa espoza Eva d'aquela refecciou que fetz en l'ort de Paradis terrenal, per so volc Nostre Senher venir en l'ort. E vec vos ayschi la conveniensa e la expediensa e la practica d'ayso.

E en apres, despueys que la Verges Maria s'en tornet e s'en fo anada am sa companhia, Jhesu Xpist comenset a far tres chauzas. La premieyra fo qu'el se levet d'en pes, e los apostols ayschi meys, mas el lor comandet que no se levessan ponch. E la segonda chauza que fetz si se despolhet, no tant solamen una vistidura, mas totas aquelas que portava, sino d'una petita gonela. E quant los apostols lo veygueren en aquela gonela, se merevilheren fort per so car no se despolhava, car am aquelas raubas que portava, am aquelas el dormia. E los apostols si van dire : « Oy, Redemptor del mon ! e que voletz far? » E Jhesu Xpist vay adonquas prendre .j. toalho e vay lo se senturar. E pres .j. bassi ple d'ayga e el s'en vay anar premieyramen a sanht Peyre e vay li dire que el li volia lavar los pes. E sanht Peyre li vay dire : « Oy, Senhor salvador del mon ! e que voletz far? car you soy home pecador e vos etz Senhor e Creador. Sapchatz que you no poyria suffrir tanta de humilitat que vos me lavessatz los meus pes. » E Jhesu Xpist vay respondre:

« Layscha me far, Peyre, sueffre te que you te lave los pes, car si you no los te lavi, tu no auras part en lo meu regne. » Adonc quant sanht Peyre vit la volomtat de Jhesu Xpist, el li vay dire: « Senhor, doloyroza chauza es que vos me lavetz los meus pes, mas plus doloyroza chauza me seria si perdia la gloria celestial. E puey que a vos platz a far tanta de humilitat, no tant solamen, Senher, los pes, mas lo chap e las mas. » E quant Jhesu Xpist lo lavava, e sanht Peyre plorava e dizia li : « Senher, be estanc, que pro soy lavat. » Apres anet lavar sanht Johan e apres sanht Andrieu, e apres a totz los autres dissiples fetz aquest lavamen. E sapchatz que aquest lavamen que Jhesu Xpist fetz als seus dissiples fu mot chauza notabla e de gran edificaciou e de grant yschample. E quant ac tot aysso fach e lor ac lavat los pes, el vay ordenar e isticuir lo sanht sagramen del autar e los fetz totz cumengar. E notatz en aysso car premieyramen los lavet que no lor donet lo seu cors en communio, e aysso fetz per nos mostrar que siam lavatz de totz pecatz e de totas iniquitatz e malas volorntatz e de totz autres pechatz abans que cumingen. E per so Jhesu Xpist abans que cumingessan los anet lavar e lor vay far un gran sermo sobre la soa passiou e dolor que avia a suffertar, e que no se esmagesan ponch ni quant veyrian que el se partiria de lor aprop la soa passiou, que no s'en merevilhessan trop e que volgessan far las chauzas e tener los mandamens que el lor avia dichs e mostratz. E quant ac achabat aquel notable sermo, el lor vay dire : «Anem nos en

en l'ort e redrem gracias a Dieu. » E van dire al comensamen: « *Occuli omnium etc.* » E al achabamen de la taula van dire un' altra oracio: « Que a Deo ordinata sunt etc. » E pueysch Jhesu Xpist vay dire als apostols : « Levatz vos d'en pes!» *memoriam fecit etc.* E aysso furen las gracias que discheren.

E quant tot aysso fo fach, Jhesu Xpist vay sonar aquel notable home, lo senhor del hostel qui lor avia donada la cena, per a luy redre gracias e merces dels plazers que lor avia fachs e quar tan be lor avia donat a mingar, que no volc esser mesconoyschen. E Jhesu Xpist lor vay dire: « Vos avetz facha aquesta caritat abundantmen a mi e als meus dissiples e de bon cor de tot so que aviam mestier, e per so sapchatzs que, quar o avetz fach de bona volomtat, vos avetz gazanhat que you vos faray aytal gracia que per amor d'aysso you vos daray la gloria celestial, e no re ments en aquest mon auretz pro dels bes temporals e en l'autre vos sadolaretz de viandas incorruptiblas e inextimablas, plenas de tota dossor. En la cena mia e en la gloria de Paradis auretz gran gauch e gran alegrier. E redetz gracias a Dieu car no avetz perduda deguna chauza en donar aquesta cena, car be vos sera pagada, e romanetz en la benedicciou de Dieu ». E l'oste vay dire a Jhesu Xpist: « Oy, Senher! e ont voletz anar? No falhatz ponch fora d'aquesta caza. Voletz anar morir ni voletz que los vostres diciples mueyran? E per que, Senher, vos voletz metre en aquel perilh am vos tres dissiples? Plassa vos de demorar ayschi

aquesta nuech e you vos donarey tot so qui vos fara mestier. E que y vuelhatz demorar aquetz .viiij. jorns. Per que, Senher, no vos vuelhatz metre en aquel perilh ». E quant los apostols veyan que Jhesu Xpist s'en volia anar defora, ilh tremolavan totz e avian gran paor deIs juzieus e dizian li: « Senher, no anetz ponch defora aquesta nuech, que be dormirem ayschi, e vos dormiretz aqui sobre aquela taula, e nos autres dormirem ayschi en terra ». E Nostre Senhor e Salvador lor vay dire: « Cove que se fassa la volomtat de Dieu, non pas de la charn, quar atan be la mia charn tremola e a paor coma vos autres ». E quant l'oste vit que no lo podria far demorar, li vay dire : « Pueys que, Senher, vos en voletz tant anar, donatz nos, si vos platz , la vostra benediccio, car no sabem si vos veyrem jamays pluysch ». E ilh se van ajanolhar davan luy e el lor vay donar la soa benedicciu.

E per tal Jhesu Xpist s'en anet defora am totz sos dissiples en una val que ditz sanht Johan que avia nom Cedron, e aqui era l'ort. E d'autres dizen que el anava a mont Olivet qui era al miey d'aquela val. E la luna era mot clara e plena e ilh hi veyan coma si fos clars jorns. E adonc intret Jhesu Xpist en l'ort e estan aqui, el comense a tremblar e a contristar e sospirar, e comenset d'aver gran temor e grant tristor e engoscha. E avia la chara tota mortificada de la gran paor que avia. E quant los apostols veygueren que tant gran paor avia, ilh esteren totz merevilhatz. E Jhesu Xpist lor vay dire que avian ni si avian re vist. E ilh van dire que ilh estavan tuch turbatz,

per so veyan que ilh avian paor. E Nostre Senhor Jhesu Xpist vay adoncas dire: « *Tristis est anima mea usque ad mortem*. You, sa disch el, auray tristor en mi entro a la mort ». E vay dire als apostols: « Estatz vos autres en oracio per que lo diables no vos cazer en pecat de impassiensa o de increzensa, e you ayschi meys faray oracio en l'ort ». E adonc el se va lonhar de lor e vay se metre en oracio, e estava lonh de lor .j. bon giet de peyra, e vay far sa oracio de pes. E aysso no fetz anc per mostrar la soa divinitat vertadieyra. E per so dizia al Payre que fos fach segon son plazer e non ponch segon la volomtat de la charn, mas segon la vostra sanhta ordenacio. E di que el estava en agonia, que vol aytan dire coma batalha, d'aquelas dolors e turmens que avia a sostener. E adonc se refreyscheren las venas, e tantots Jhesu Xpist anet suzar gotas de sanc qui li cazian en terra. E sanht Luc di que adonc venc un angel del cel per luy coffortar e dizia li: « Oy, Senhor! ayatz bon coffort, car la victoria sera per vos. Oy, Senhor! no doptetz la batalha que vos avetz ordenada am lo Payre y am lo Sanht Esperit, e vos qui avetz aysso fach prophetizar per los prophetas, e deguna chauza no sera contra vos. Oy, Senhor! las cadieyras del cel seran reparadas e totz los angels del cel tuch se alegraran e auran mot granda consolaciou. E puey que veyetz que granda consolacio auretz, plassa vos d'aver bon conort e vuelhat coffortar la humanitat am la sensualitat ». E per que

l'angel lo coffortava ni li dizia tot aysso, car el o sabia be tot? Per so quar l'angel fazia so que de luy s'apertenia.

E en ayschi com Jhesu Xpist estava en aquela contemplacio, e Judas lo traydor vay venir am grant multitud de gens d'armas am las lansas e cotels e escutz e falsas lanternas e falhas aluchadas. E lo traydor Judas, saben que Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist estava en aquel ort, van circuir tot l'ort a l'entorn per que no s'en pogues fugir debes neguna part. E totz venian contra luy com si anessen a la guerra, e Nostre Senhor no s'en volia ponch fugir. E adonc el vay dire als apostols qui dormian: « E no podetz vos autres ayschi velhar una hora am mi? » E tres vetz venc a lor, que a chascuna vetz los trobava dormens, e ilh no podian far deguna oracio per la paor que avian dels juzieus, que no fussan mortz o pres. E a la tersa vetz, Nostre Senhor lor vay dire: « Levatz vos, car aras es temps que no dormatz pluysch ». E Judas lo traydor avia donat senhal als juzieus com conoguessan Jhesu Xpist per so quar el ressemblava a sanht Jaume lo Menor, e per so lor donet aytal senhal que prezessan aquel que el baygaria. E aquel maleyzit e desvergonhat no ac vergonha de apropchar se de Jhesu Xpist e vay s'en anar a luy e vay li dire: « Dieus te sal, raby! ». E ses vergonha ni ses temor el lo vay baygar. E Nostre Senhor Jhesu Xpist vay dire tot dossamen: « O, Judas! e per baygar traysches lo filh de la Verges e lo liouras als enamixs ! ». E aysso li dizia volen aytan dire quanta de dampnacio li estava aparelhada. « Car si o

sabias, sa dischs el, tu no ho farias ponch ». E aquilh qui venian am luy avian circuit tot l'ort e intravan per las paretz. E en ayschi com ilh venian per luy prendre, Nostre Senhor e Salvador lor dizia: « Ont anatz, vos autres, ni que serchatz? » E ilhs coma enraygatz dizian: « Nos serchem Jhesus de Nazareth », E Jhesu Xpist, per mostrar la divinitat, vay dire: « You soy el ». E en tant com el disch « You soy », significava la divinitat. E la vertut d'aquesta paraula fo tant granda que ilhs agren tan granda paor que ilh tomberen totz en tras. E quant los apostols veygueren que en ayschi tombavan, van dire: « Benezit sia Dieus, quar aras escapara nostre mestre ». E Jhesu Xpist no ho fazia ponch per escapar, mas per mostrar que negus no avia poder sobre luy si el se volgues. E los juzieus se van levar e Nostre Senhor lor vay dire outra vetz: « E que demandatz? » E ilh van respondre tot graciozamen: « Nos serchem Jhesu de Nazareth ». E el vay dire: « You soy el, prenetz me e fazetz ne a vostre plazer ». E sapchatz que enquera no l'avian pogut prendre ni liar per so car la hora no era enquera venguda, mas adonc era venguda la ora ordenada e predestinada per Diou lo Payre. E adonquas lo prengueren, e dizen alcus doctors que las mas li lieren detras am cordas, que no se deslies, e d'autres dizen que lo lieren am chadenas. E ayssso feyren per so que dischs Judas que lo tenguessan e que lo liessan be fort, que no pogues ponch escapar, per so car el resuscitava los mortz e fazia salhir las armas d'iffern en despiech dels demonis, e per so

dizian que be poyria rompre las chadenas. E adonc l'un de say e l'autre de lay lo van prendre e liar. E l'us lo prenia de l'un costat e l'autres de l'autre, l'us per la barba e l'autre per los pels e l'autre per los bratz, los autres lo estachavan am chadenas mot aspramen, tant que tot lo cors li compregueren.

E quant los apostols veygueren aysso, ilhs se mezeren a fugir los us say e los autres lay, e van dire: « Complit es lo temps que nos disch Nostre Senhor Jhesu Xpist que nos seriam escandalizatz », E dizian: « Ellas, mesquis ! e que farem? Ja es complida la prophetia que el nos dizia », E sanht Peyre en si meysch dizia: « E you que diray d'ayso? Car you dischi que you morria am luy », E sanht Johan dizia: « Ay, mesqui ! e que diray you a la Verges Maria? que you sia fugit e aya dezemparat lo seu filh? A mi no chal ponch que you ane jamays davan liey si you lo dezempari ». E los juzieus menavan Nostre Senhor mot cochadamen e coren, am grans espenchas de say e de lay, am las chadenas al col, e el no avia ponch uzat aquel corre. E pueys li donavan de grans bastonadas sobre lo chap e sobre las espallas e lo rossegavan perque anes prestamen. E sanht Johan qui o veyá, recobret cor e vay dire : « E que you saubes ayschi morir, enqueras no m'en iray », E quant sanht Peyre vit que sanht Johan y anava, vay dire en si meysch: « O, traydor! e que faray you ayschi? E anet s'en e aqui on t era sanht Johan.

E en ayschi com lo metian dedins Jherusalem, sobre la porta de Jherusalem estavan doas esmagenas que y avian pauzadas per vana gloria, quar quant un rey o alcun gran senhor vencia una batalha o fazia alcun gran fach, hom pauzava aquelas esmagenas sobre la porta. E quant Nostre Senhor Jhesu Xpist intrava en Jherusalem, aquelas esmagenas se humilieren e se enclineren del miey de la ciutat en sus. E dizen que las esmagenas parlavan e dizian li: « ay, Senhor e Salvador del mon! e com etz vos liat qui desliatz los apreygonatz? Oy, benezit Senhor ! gracias vos sian donadas! » E totz los autres qui veyan aquesta inclinacio d'aquestas esmagenas, ho entrepretavan en mal e dizian que aquo era art del dyable e dizian: « Veyetz que fay l'enchantador! que per encantamen fay que las peyras lo adhoren ». Vec vos donc lo liamen loqual era convenien e expedien per so que Adam e Eva furen liatz despueysch la refecciou, e furen liatz de la libertat e franqueza en que eran. E per so despueys aquela refecciou volc esser pres e liat per la conveniensa e expediensa del pechat d'Adam, e vec vos la auctoritat que ditz *Trenorum .iiij^o. capitulo. « Spiritus oris noster Xpistus Dominus captus est pro peccatis nostris cui diximus in vulnera tua invenimus in gentibus »*, Jhesu Xpist dizia per la boca del Sanht Esperit car el nos a donat esperit de prophecia que el es liat e pres en la soa ombra, so es assaber en la soa passiou, car en ayschi com la soa umbra dona refreschamen en aquel qui ven del solelh acalorat, enayschi meysch

nos autres esperem que per la soa sancta passiou ayam refregeri e que per liey venham a salvacio.

LO TERTZ PONCH DEL SERMO.- Lo tertz ponch de la beneyta sancta e sagrada passiou de Nostre Senhor fo DAMPNACIOU E CONDAMPNACIO JUDICIAL, car el fo condampnat davant Anna per so car era presumptuos e vana glorios, segondamen fo condampnat davan Cayphas coma aquel qui era digne de mort, tersamen fo condampnat davant Herodes ayschi com si fos fol o dessenat e quartamen fo condampnat davan Pilat a excecucio de mort. Vec vos ayschi quatre jutgamens e pensi que aysso no sia ponch ses alcuna razo eses alcun misteri, car tantost que Adam fo liat despueys de la refeccio, aysso s'es ensegut: vec vos qu'el fo jutgat, so es assaber als quatre elemens davans que om lo jutges. Premieyramen al fioc a cremar e en l'ayre per aspirar e a la terra per trabalhar, car premieyramen la terra no fazia ponch a trabalhar e despueys qu'el fo liat convenc que trabalhes a la terra per laborar e a far autres trabalhs, quar de premier no era ponch necessari de luborar ni de trabalhar. Segondamen fo condampnat a l'ayga per navegar e a metre se als perilhs e a las fortunas e a d'autres miserias de que a far aysso no era en re obligat premieyramen. Tersamen fo condampnat al ayre a gran temps, so es assaber a vens e a las plueyas e a nieus e a pro d'autres mals. E quartamen fo condampnat al fioc a cremar qui

de premier no li podia nozer. Vec vos donc ayschi quatre jutgamens o .iiij. jutges als quals Adam fo condampnat e obligat apres la refeccio. E per so Nostre Senhor vole esser condampnat davan .iiij. jutges. Item, ayschi meyseh Adam fo condampnat a quatre qualitatx lasquals te l'ome premieyramen, so es assaber a sequetat e a humiditat e a frigiditat e a calor, e aquestas .iiij. qualitat (sic) no cessen jamays en lo cors del home entro atan que lo porten a la mort. Item, fo condampnat a .iiij. complexios, so es assaber a sanc e a malencoria e a flemma e a colera, qui an contrarietatz entre lor entro atan que porten l'ome a la mort. Item, Adam fo condampnat a .iiij. temps, so es assaber a estieu e a obtompne e a yvern e a primavera, e jamays no cessen de l'un temps a l'autre d'estieu a obtompne e de obtompne a yvern e de yvern a primavera entro atan que porta l'ome a la mort. E en ayschi meysch Nostre Senher volc esser davan quatre jutges condampnat per mostrar la conveniensa e la expediensa, que non fetz sino misteri. E en ayssi fo complida una prophecia de David qui dizia: « *Astiterunt reges terre et principes concenerunt in unum adversus Dominum et adversus Xpistum ejus. In psalmo Quare fremuerunt gentes* ».

Sa di que los reys de la terra estudieren, so es assaber Herodes qui era rey e Pilat qui era lioctenen de l'empeyrador Cezar, e los princeps Annas e Cayphas tengueren cosselh judicial contra lor senhor Jhesu Xpist. Aras venham a la pratica. Premieyramen, com Nostre Senhor

fo condemnat davan un princep qui se apelava Annas, e aquela sentensa qui fo donada contra Jhesu Xpist per aquel princep Annas, fo en ayschi condemnat coma home pompos e vana glorios. E quant lo mezeren en aquesta caza d' Annas, vec vos venir sanht Johan qui venia detras tot belamen. E quant sanht Johan lo vit intrar dedins l'ostal de Annas, el n'ac gran joy e gran plazer per so car el era conogut d'aquel princep Annas. E alcu poyria dire: « Com pot aysso esser que sanht Johan agues tan gran noticia am aquel princep? » So era per so car sanht Johan era gran peschador e you te dic que be se podia far, car aquel Annas jutgava tostemp per aqueus qui li davan prezens, e per so car lo payre de sanht Johan euvangelista li trametia per luy de grans prezens e mot de bos peyschos, que, si cas d'aventura fos que el agues plach am degu, que el volgues jutgar per luy. E vec vos ayschi instruiciou per los jutges qui no conoyschen ponch a far justicia sino per aquilhs qui lor donen los prezens. E per so plac mot a sanht Johan quant vit intrar Jhesu Xpist en aquel hostal. E quant sanht Johan venc a la porta e la sirventa lo vit, ela lo vay tantost conoyscher e vay li ubrir la porta, e el s'en intret dedins, e sanht Peyre remania defora. E sanht Johan vay dire a la sirventa que lo laysches intrar e sanht Johan vay dire a sanht Peyre que intres. E sanht Peyre plorava car el se torchava los huelhs, e la sirventa li vay dire: « E vas tu am aquest home Jhesu de Nazareth? ». E sanht Peyre avia grant paor de morir e vay dire tot simplamen: « You no soy

ponch am el ». E la sirventa lo vay layschar intrar e el s'en vay anar costa lo fioc per chalfar. E en ayschi com se chalfava, aquilh qui estavan en torn del fioc lo enterrogueren si el era dissiple de Jhesu Xpist. E adonc el ac maysch de paor que davan, e de premier ell'avia neat, e aras ello reneet am sagramen que disch que certanamen el no anava ponch am luy. E l'us de lor vay dire a sanht Peyre: « You vuelh esser un petit contra vos. No conoyschet jes vos lo filh de la Vergena Maria qui es filh de Diou, al qual vos anetz dire que jarnais no lo dezemparariatz? Digat me, sanht Peyre, e ont es aquela paraula quant vos dischetz e pauzat : Que tot lo mon me falhis, you jamays no vos falhiray? E digatz me vos, ont es aquela amor e aquela caritat e devocio que vos aviatz al filh de la Vergena? » E sanht Peyre avia tan gran paor de morir que no sabia que dire. E luy estant aqui davan lo fioc, Nostre Senhor Jhesu Xpist estava los janolhs en terra e Annas se seya davant luy en una cadieyra. E quant sanht Peyr (sic) lo veyea en ayschi estar, el no se podia tener de plorar de la gran compassio e dolor que avia de Nostre Senhor Jhesu Xpist.

E Annas demandet doas chauzas a Nostre Senhor, e la premieyra fo dels seus dissiples que menava am si, e la segonda fo de la doctrina que prezicava. E en aquestas chauzas el reprenia fort Jhesu Xpist e li dizia: « Tu hiest superbios e pompos, car tu voles menar .xij. diciples ayschi coma .xij. jutges de Ysrael ». Vec vos que per aquesta vana gloria el fo condampnat. Item, la segonda doctrina que li dizia: « Tu

no yest ponch content de la doctrina dels prophetas ni de Moysen e predicas outra doctrina per que los homes te segan detras. O, mesqui ! se dizia Annas, e no te abastava aquesta doctrina? E ont es la toa doctrina? » E Jhesu Xpist no sonava mot. E per que no respondia . Jhesu Xpist a la premieyra demanda? Per so car el no avia dich a negu dels dissiples que vengues am luy, que mas lo pregavan ilh que los volgues recebre en sa companhia, e per so no avia deguna bona razo que respondes. E a la segonda chauza Jhesu Xpist li respos e vay li dire: « Sapchas de cert que you no ay ponch parlat en lioc segret ni en lioc rescost, mas en public e manifest ont tota la gens se ajustavan, e per so no chal que m’o demandes, car atan pauc no seria ponch crezut, mas demanda o a totz aquilhs qui o an vist ». E adoncas , vai venir un escudier de Annas e vay dire a Jhesu Xpist: « E yest tu tant auzart de parlar tan rigorozamen davan tal un princep? » E tantost el vay levar la ma e vay li donar de tot son poder tan granda una gautada de tot son poder que el lo vay far tombar en terra. E Nostre Senhor Jhesu Xpist sufrit o pacienment, e vay virar la cara simplamen ves luy e vay li dire : « Amic, si you ay mal parlat, you soy aparelhat de mi escuzar ». E volia aytan dire que si el saubes be la pena que li era aparelhada al jorn del jutgamen quant veyra lo filh de la Verges en sa magestat e dira : « Oy, mesqui! que aquest es be aquel que you firit, adonc o volgra be ayer a far », E quant sanht Peyre vit lo gran desplazer que om fazia a Nostre Senhor, lo qual el

amava mot charamen, e vit la gran gautada que l'escudier li ac beylada, ei se pres fort a plorar. E quant aquilh qui eran de costa luy lo veygueren plorar, ilh li van demandar si el era dissiple de Jhesu Xpist ni si estava am luy. E sanht Peyre ac adonc maysch de paor que davan e tantost anet comensar de jurar en ayschi: « You vos juri per Diou viou e per aquel qui fetz lo cel e la terra, e la malediccio de Diou me venha de luy e de la sancta ley si you jamays lo conogui! » E Nostre Senhor Jhesu lo vay apres regardar am los seus huelhs de misericordia com si volgues dire que maysch avia de dolor de sanht Peyre que de la soa passio. E quant sanht Peyre vit que Jhesu Xpist l'ac en ayschi regardat pietadozamen, el s'en vay yschir fora de la caza ploran e vay se fichar dedins una cava com si volgues dire que jamays no salhiria d'aqui entro atan que Jhesu Xpist lo perdones. E apres dizia: « You no beuray ni no mingaray entro atan que sabray si you seray perdonat ni si auray salvacio ». E sanht Peyre portava tostemps am si un toalho per torchar los huelhs. E quant ac un pauc estat e lo gal vay cantar, e adonc sanht Peyre ac plus gran dolor de son pechat que davan e vayli recordar com Jhesu Xpist li avia dich que abans que lo gal chantes el lo auria reneat tres vetz. E tantost que lo gal ac chantat, los juzieus van prendre Jhesu Xpist e van lo menar al hostel de Cayphas ont eran ajustatz totz los doctors e mestres de la ley e los regidors e pluzors autres de la ciptat, e estavan aqui esperan quora vendria Jhesu Xpist. E Cayphas se seya aut en

una cadieyra al miey de totz, e los autres estavan tot a l'entorn en una sala e los autres amenavan Nostre Senhor am grans espenchas. E en ayschi com Nostre Senhor intret dedins l'ostal de Cayphas, totz los doctors e mestres e regidors e rabys van dire a Nostre Senhor: « Ho, traydor! que aras te tenem, que no nos podes escapar de nostras mas! Ara veyrem com tu yest filh de Diou ». E Cayphas estant en sa cadieyra al miey de totz dizia a Jhesu Xpist: « Vec te ayschi tot lo coselh ecclesiastic e temporal d'aquesta ciptat, you te demandi davan totz que me digas si tu hiest filh de Diou ». E Jhesu Xpist no sonava mot. E Cayphas li vay dire outra vetz: « E no me respondras? » E Nostre Senher vay dire: « E per que parlaray you ni que valria chauza que you parles, quant be say que vos autres no me creyriatz ponch? E per so en jutgamen tant calumpnios me val mays calar ». E quant Cayphas vit aquo, el vay dire: « Ayam testimonis! » E tantost van venir fals testimonis d'una part e d'autra, non obstant que el fos ignoscent e sanht e just. E per so que Jhesu Xpist veyya be que los testimonis no eran vertadiers, el no volia dire deguna chauza. E quant Cayphas vit que per testimonis no lo podia far parlar, el se vay levar d'en pes en la cadieyra, e comenset lo de conjurar e vay li dire: « You te conjuri per Diou viou que tu me digas si tu yest filh de Diou. Ara veyrem, sa dischs Cayphas, si mesprezaras lo nom de Diou ». E lo beneyzit Senhor, per donar honor al nom de Diou, vay dire: « You soy forsats de donar honor al nom de Dieu. Per que

sapchas que tu as dich vertat, que you soy filh de Dieu e rey messias. E vos autres estatz aras en aut en cadieyra e lo filh de Dieu estay bas, mas tu veyras enquera que lo lo filh de Diou estara aut en la soa cadieyra de vertutz e vos autres estaretz bas al jorn del jutgamen ». E adonc van dire l'us a l'autre: « E que vos sembla d'aysso que a dich? E a que far nos chal autre testimoni contra luy? » E chascus murmurava encontra Jhesu Xprist. y adonc li vay dire Cayphas: « E no te sembla ges que sias digne de mort?» E el se vay levar, e li vay escupir en la chara e totz los autres apres, en dizen que aquo era per donar gloria als angels, en tant que Jhesu Xpist avia tant plena la cara d'aquilhs escups e d'aquelas vieltatz e davan e detras que no fazia a veyre, e el no se

podia torchar per so car li avian liadas las mas detras, e el no sonava mot. E los us lo tiravan per los pels e los autres li plumavan la barba, los autres li donavan de grans templadas, e los autres li pauzavan un cobrechap davan la chara e pueys firian lo am una canavera, e dizian li: « Si tu yest filh de Dieu, devina qui t'a firit ! » E en ayschi lo tengueren lonc temps que jamays no sonava mot. Vec vos donc com Nostre Senher fo condampnat en la caza de Annas per pompos e vanaglorios, e apres en la caza de Cayphas per blasfemador e digne de mort.

E un lo tertz jutgamen que Nostre Senher ac fo condampnat davant Herodes per fol e per nessi e per indiscret. E sanht Luc di que

Herodes dezirava mot a veyre los miratgles que Jhesu Xpist fazia e esperava quora lolh amenarian. E Herodes no volia ponch anar als seus sermos, quar el esperava que Jhesu Xpist vengues ves luy, e om li vay menar Jhesu Xpist. E Herodes ac gran plazer quant lo vit e el lo vay comensar d'enterrogar e de li demandar pluzors chauzas segon que li semblava, e dizia li : « You ay auvit dire que tu resuscitas los mortz e sanavas los lebros e los contrachs e fazias de l'aiga vi, e per so volria you que tu fezessas aytals miratgles davan mi per veyre si es veritat ». E el vay dire a .j. escudier que aportes de l'ayga en una tassa e que lalh bayles, e el o vay far, e el li vay dire: « Vec te ayschi de l'ayga, fay que torne vi! » E Nostre Senhor non volc re far. E Herodes vay dire : « Jes per aventura no era vertat que en ayschi o fezes ». E pueys Herodes comandet al escudier que li aportes del pa, e el o fetz, e el li vay dire: «Bayla lo al rey! ». E Herodes li vay dire : « Tu sadoliest am .v. pas e dos peyschos .xv. milia homes e plus, vec te ayschi .j. pa, veyam com o faras ni com lo creyscheras ». E Nostre Senhor no sonava mot. « You crey, sa disch Herodes, que aysso no fo anc vertat. Ara veyam, sa dischs Herodes, you ay auvit dire que tu anavas sobre la mar e que tu no podias ponch perilhar, que l'ayga tu sostenia, mas you pensi, sa dischs el, que no sia ponch vertat. E enqueras, sa disch Heredes, ay maysch auvit dire que tu garischias los malautz e los lebros e los contrachs. Un home estay en mon hostel malau, veyam si tu lo gariras ». E el lolh fetz aportar davan. E

Nostre Senhor no lo volc anc guarir. E en tal manieyra aquela creatura dampnada se truffava e se escarnyschia de Nostre Senhor. E Jhesu Xpist dizia en si meysch: « O, Herodes mesqui ! los miratgles no se fan ponch per aquesta manieyra, mas per pura devocio, car si tu dischessas devotamen : Senher, plassa te que los garischas d'aytal mal ho d'aytal malaptia, el o feyra be, mas en mesprezan ni en vituperan no se fan ponch los miratgles ». E quant Herodes vit que Jhesu Xpist no volia parlar ni sonar mot, el vay dire: « Aquest home es fol e fora de son sen. E you soy be tant poderos que you lo poyria be condampnar o deliourar de mort. E sapchatz que el es fol , que no vol ponch parlar. Baylatz me, sa dischs el, una gonela blanca e you lalh vistiray coma a .j. home fol ». E Herodes lalh vay vistir e vay comandar que hom lo menes al hostel de Pilat, « e digatz li, sa disch el, de part mi, que you no vuelh ponch esser jutge d'ome fol, quar si el fos home qui agues bon sen e bona razo, you veyguera com lo pogra condampnar ». Vec vos aysehi com el fo condampnat e jutgat davant Herodes per fol e per aurat, e mesprezat e vituperat ayschi com si fos fora de tot entendement.

E la quarta vetz fo condampnat e jutgat davan Pilat a condampnacio de mort. E quant Pilat vit que los juzieus lo amenavan Jhesu Xpist, el conoc be que los juzieus lo trayschian e que volian qu'el moris per gran enveja que avian sobre luy per cauza dels miratgles e dels sermos e de la sancta vita que tenia e per la bona doctrina que

mostrava a la gens, per lasquals chauzas lo poble se convertischia a luy e l'ondravan e li fazian gran reverensa, e per aquestas chauzas li portavan los juzieus gran enveya. E per so Pilat s'esforsava de luy deliourar per alcuna via de .iiij. manieyras. Premieyramen per justicia, segondamen per gracia, tersamen per vergonha, e quartamen per misericordia.

Aquestas .iiij. manieyras pres Pilat en si per delhiourar Nostre Senhor Jhesu Xpist. E di premieyramen per justicia, per so car Pilat lo turet a part e lo anet exeminar e enterrogar en sa chambra en lo pregan e costrenhen que li volgues declarar las chauzas per que los juzieus lo acuzavan. E Pilat dizia a Jhesu Xpist: « Digas me tu si aysso que dizen los juzieus de ti, si es vertat o no ». E Jhesu Xpist se deffendia am la vertat e Pilat sabia be que vertat era so que Jhesu Xpist dizia. E la molher de Pilat dormia entretan al liech. E en ayschi com ela dormia, lo diable vit e conoc la ignossensa e la sanhtetat de Jhesu Xpist e la passiensas que avia a suffertar totz aquels mals, e vit be lo gran alegrier que avian los sanhs al Limbe e los angels qui lor dizian: « Alegratz vos, car Jhesu Xpist lo nostre Senhor e Salvador es ja vengut e vos deu deliourar ». E quant lo dyable veyva e auvia tot aysso, el s'esforsava plus fort de empachar en totas manieyras que Jhesu Xpist no moris ponch, « car en ayschi, sa dizia lo diable, com you procuriey la dampnacio e mort per fempna, en ayschi meysch vuellh you empachar per fempna la salvacio del humanal linhatge ».

E lo malvat dyable per empachar la mort de Jhesu Xpist venc a la molher de Pilat en sompnhes e vay li dire: « O, traydora! si aquest home mor qui es sanht e just, you te destruyray e maysch tos filhs, e per so fay en tal manieyra que te leves d'aqui e que digas a ton marit Pilat que se garde be que no lo jutge ponch a mort, car el es sanhta persona e no es ponch digne de mort. E si el lo aucí ni lo jutga a mort, sapchas certanamen que you te destruyray e tot quant es del teu, car sapchas que you soy Dieus poderos qui t'o soy vengut denunciar ». E la molher de Pilat se vay adonquas revelhar tota espaventada, e tantost prestamen ela anet trametre .j. messatgier a Pilat, e vay li mandar com Dieus li era aparegut e que se avises be, com que se fos, que no jutges ponch a mort Jhesu Xpist, car el era sanht home e just, e si autramen o fazia, que Dieus li avia dich, qui li era aparegut aquela nuech, que el lo destruyria e tota sa generacio. E quant Pilat auvit aquelas novelas que sa molher li mandava, fu tot esbaytz, e regardan que el conoyschia be que el era sanht home e just e no conoyschia en luy degun pechat, se vay esmagenar com lo pogues deliourar en qualque manieyra, car be conoyschia que el era ses colpa, *nichil tibi ex (sic) justo etc.* You conoyschi be, sa dich Pilat, als juzieus que aquest home no a ponch de colpa, car just e ignocent es, car si el agues fach chauza per que degues morir, Herodes no l'aguera ja trames a mi ». E adonc los juziens comensen se fort a cridar en dizen: « Nos avem ley laqual tu as jurat de guardar,

que degus no se deu nomnar rey se mandamen de l'empeyrador Cezar, car si el o fay, el es digne de mort ».

E quant Pilat vit que per aquesta maneyra no lo podia deliourar e vit que no hi avia bachelier ni licenciad ni doctor qui regardes si avia bon drech o no, e que totz eran contra luy, se vay esmagenar un' altra maneyra com lo pogues deliourar per gracia, car los juzieus avian .j. privilegi del empeyrador de Roma que a chascuna Pascha poguessan doliourar .j. malfaytor per gran crim que agues comes, e que fos crim contra leza magestat qui es gran crim. E alavetz Pilat vay dire que com fos acostumat aquel jorn deliourar .j. preygonier, que om dulioures Jhesu Xpist, car ilh avian aquel privilegi despueys que furen deliourat de la captivitat de Egipte. E car Pilat veyia que no lo podia deliourar per justicia, s'eforsava de luy deliourar per gracia. E adonc el vay dire als juzieus: « Vos autres sabetz be que vos tal privilegi que lo jorn de Pasques podet delhiourar .j. home de la preygo per gran crim que aya comes, e vos autres podetz be demandar aquest home Jhesus, car non podetz demandar de melhor, car el es home just drechurier e sanht, e you lo vos donaray volomtiers ». E quant tot lo poble menut auvit so que Pilat dizia, li qualh eran totz istruintz per los maiors, van tantost cridar coma dezesperatz en auta votz: « Nos volen lo leyro Barrabas! » lo qual avia fachs mot de mals. E Pilat lor vay dire: « No demandetz ponch aquel qui es tan gran murtrier, mas demandatz aquest qui es home

just e sanht e fay tant de miratgles. - Certas, sa discheren ilh, nos no volem ponch aquel, mas Barrabas. - E per que, sa disch Pilat, no voletz aquest? - Car, sa discheren ilh, aquest es homicida e leyro e home de malvaza vita, e per so volem Barrabas ».

E quant Pilat vit que no lo podia delhiourar per aquesta via, vay prendre una outra manieyra, so es assaber per misericordia, car el sabia be que lo poble avia gran enveya contra luy, e fetz una comparaciou que, quant un home a grant enveya sobre un autre e az aquel vec una gran adversitat, que son adversari li a plus tost misericordia, e per so el se penset que, si complazia als juzieus que fezessan de Jhesu Xpist so que lor pleyria, que pueysch apres aurian misericordia de luy. E sobre aysso Pilat fetz venir Jhesu Xpist en sa cambra segretamen e vay li dire: « You vey be que tu yest just e sanht e innocent de so que los juzieus te accuzen, e vey be que no te puesc delhiourar per gracia e volria te delhiourar per misericordia, e soy me esmagenat una manieyra com tu pogues sas escapar, en la qual te pregi que ayas passiensia, car sapchas que tu seras escobat e batut e firit e espinat e te faran pluzors autres vituperis, per que te pregi que o prenhas en passiensia e no te endignes encontra mi per tal que apres, ilhs ayan compassio e misericordia de ti ». E Nostre Senhor Jhesu Xpist no sonava mot, valia aytan dire: « Fay so que te pleyra de mi. *Quid vis ego paratus sum* ». E adonc los juzieus lo van prendre e van lo despolhar en .j. pilar, las mas detras, e van lo tant

batre e firir per totas las partidas del seu precios cors que trastot lo fazian corre de sanc, quar los juzieus li donavan aquelas correçadas tant cruzels e ses deguna merce que gran compassio era de ho veyre. E Jhesu Xpist o prenia tot en paciensa e no sonava mot. E quant l'agueren tant cruzelment batut, ilhs li van pauzar una corona d'espinas de joncs maris sobre lo chap, e van li baylar una canavera en la ma e en aquela manieyra l'aneren mostrar als autres juzieus e a Pilat en dizen: « Veyatz com l'avem aparelhat! Per so car se dizia esser rey, nos li avem baylat corona de rey e vistidura de rey e lo ceptre reyal aquela corona que portava ». E adonc Pilat lor vay dire: « Ayatz oura pietat e compacio de luy, quant be veyetz que el no es ni fol ni bestia, ans es en ayschi coma .j. de vos autres ». E Pilat ho fazia affi que la eveya dels juzieus se convertis en misericordia. E adonc lo poble qui era en ayschi cruzels, no content dels turmens e vituperis que avian fachs a Jhesu Xpist, van cridar en auta votz: « *Tolle, tolle, crucifige eum!* », vol aytan dire: « Pilat, crucifica lo, car no nos abasten aquestz turmens ».

E quant Pilat vit que no lo podia deliourar per misericordia ni per justicia ni per gracia, el tenc outra manieyra per lo delioura, so es assaber per vergonha, que quant los juzieus li dizian que lo crucifiques, el lor dizia: « E quanha vergonha seria a vos autres que you crucifiques lo vostre rey, car los autres dizen que el es vostre rey, e si lo crucificatz, no auzaretz apareyscher de vergonha en part del

mon ». E los juzieus van adonc cridar en auta votz: « Nos no avem autre rey sino Cezar, e si aquest layschas anar e no lo crucificas, no hiest amic de Cezar, e nos que li trametrem letras e li mandarem que tu voles far un autre rey en Judea ». E quant Pilat auvit que los juzieus o volian mandar a Cezar e que, tantost que el o sabria, que el lo privaria de son offici, e affi que no perdes l'offici ni la honor en que era, anet Jutgar contra justicia e contra vertat. E vec vos la dampnacio que disch: « You m'en lavi las mas, car aquest es just e sanht e innocent ». Y adonc Pilat vay far aportar de l'ayga en .j. bassi e .j. toalho, e vay lor dire davan totz: « You m'en lavi las mas d'aquest pecat e prenetz lo, vos autres, e fazetz ne segon vostra ley ». E vec vos com Pilat era contralis a si meysch, quar d'una part jutgava que el era sanht e innocent, e d'otra part el lo baylava als juzieus per que moris. E vec vos ayschi com Nostre Senhor Jhesu Xpist fo condampnat per .iiij. jutges per so car despueys que Adam ac mingat lo fruch el fo sosmes e obligat a .iiij. elemens naturals, so es assaber al fioc y al ayre e a l'ayga e a la terra, e maysch fo sosmes a .iiij. complexios corporals a quatre condicions contrarias. E en ayschi fo Nostre Senhor e Salvador per .iiij. jutges condampnat. E vec vos ayschi com era convenien e expedien per que el volc esser per .iiij. jutges condampnat. E vec vos la auctoritat: « *Ver e in civitate ista adversus sanctum puerum tuum sanctum Jhesum quid (sic) unxisti Herodes et Poncius Pilatus cum populis Israel. Actuum c. .iiij^o.* »

Vertat es que en la ciutat de Jherusalem cove que ton filh Jhesu Xpist sia jutgat per Pilat als gentiels e al poble d'Israel ».

Lo QUART PONCH - Lo quart ponch qui fo en la sancta e sagrada passio de Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist fu PASSIOSOCIAL, que no tan solamen volc sufrir la Passiou, mas volc be esser condampnat e passionat en la companhia de dos layros e que ilhs aguessan lor part de la Passio. E vec vos la conveniensa, car quant Adam fu gitat fora de Paradis, en ayschi meysch ne fo gitada Eva sa companhona qui era verges, ayschi meysch Nostre Senhor no volc anc tant solamen, mas volc be enquera maysch que la soa sanhta beneyta mayre ne fos gitada am grans injurias e dolors e blasfemias. Era venham a la practica, que, quant la sentensa fo donada per Pilat contra Jhesu Xpist, la Verges Maria no lo seguia ponch, car quant ela se levet a hora de mieya nuech, ela se mes en oracio e a far obras esperitals e a dire oracios e a far contemplacios, e apres ela ligia algunas leyssos en la Bibla. E quant ac tot aysso achabat de far, fu jorns, e volc anar al Temple per luy visitar e per far oraciou e per auvir lo sermo del seu beneyte filh, e vay dire a sancta Maria Magdalena e a las outras bonas donas e devotas en dizen: « Mas filhas, ja es jorn, anem al Temple e farem oracio e auvirem lo sermo del meu filh». E sancta Maria Magdalena, qui sabia be lo fach, volia tant far am la Verges Maria que no salhis ponch fora del hostel, e vay li dire: « Beneyta

Verges Maria, you aparelharay de mingar per vostre filh e per los seus dissiples e vos remandretz ayssi, si vos platz, e pueys yrem hi». E ayssó li dizia affi que no vis la passio del seu beneyte filh, car, pauzat que ela o saubes, pluzors remedis troberan a la consolar aqui, que no feyran ja fora del hostel. E la Verges Maria vay dire: « O, Maria Magdalena! e que me dizetz que huey sia lo jorn de Pasques e que no anem ponch al Temple per far oracio e per auvir lo sermo del meu filh? Oy, Maria Magdalena! e com me dizetz vos aquestas paraulas? Anem nos en, que pro y a temps e pro y a servidors per aparelhar de mingar ». E la Verges Maria vay adoncas comandar a las sirventas e lor vay dire: « Mas filhas, aparelhas vos autras de mingar e metetz la taula e tot sia aparelhat quant vendrem d'auvir lo sermo del meu filh ». E quant la Verges Maria dizia ayssó, sancta Maria Magdalena plorava e la Verges Maria li vay demandar per que plorava, e ela vay respondre: « Verges Maria, be ay de que plorar, car you soy pecheyritz e vos etz verges beneyta, e a vos no chal ponch plorar, mas a mi ». E per complazer a la Verges Maria, ela vay dire que volomtiers iria en sa companhia al Temple.

E elas se van metre a chami am lors chapas mot devotamen ayschi coma devotas personas. E sancta Maria Magdalena anava debes una part e sancta Martha debes outra e Nostra Donna al miey loc. E ayssó fazian per que degus no li disches re ni parles am liey de la passiou que lo seu beneyte filh suffertava e van s'en anar al Temple. E quant

furen dedins, van veyre que no fazian degun offici ni deguna solempnitat sy com avian acostumat de far ni hi avia deguna persona. E quant la Verges Maria vit ayso, ela estet tota merevilhada e vay dire a sancta Maria Magdalena: « Quanha chauza pot ayso esser, sa dichs ela, que al jorn d'uey non fassan degun offici al Temple, que degus no y es ni mon filh atan pauc? Gran mal, sa disch ela, me fay al cor ». E sancta Maria Magdalena li vay dire: « Dona, no vos en sia, car per aventura algunas letras son vengudas als regidors de la ciutat de part l'Empeyrador e per so no poden vacar a dire l'uffici, mas plassa vos, Verges Maria, que nos en tornem al hostel. - E com, sa dischs la Verges Maria, nos en tornarem nos ses auvir sermo? Esperem, sa dischs ela, enquera mayschs ». E sancta Maria Magdalena ni sancta Martha no auzavan re a dire a la Verges Maria. E pueys ela dizia: «Gran mal me fay al cor tant ay de paor que lo meu filh aya qualque pecada, car el solia venir chascun jorn al Temple e majormen lo jorn de Pasques ». E sancta Maria Magdalena li vay dire: « Verges beneyta, lo vostre cor es tant dos e tant enamorad en vostre filh que no lo vos podetz oblidar, mas no vos en curetz, car el sera en alguna plassa predican o fazen miratgles ayschi com a acostumat de far. Per que plassa vos que nos en tornem ». E adonc s'en van tornar al hostel. E sancta Maria Magdalena plorava e se torchava soven los huelhs. E en ayschi com s'en tornavan ni passavan per la charrieyra, la gens regardava la Verges Maria e

auvian la trompeta e la sentensa que fazian del seu beneyte filh, e dizian: « Aquela es la mayre d'aquel que an sentenciat ». E quant sancta Maria Magdalena o auvia, ela lor dizia tot belamen que se calessan, e lor fazia senhal per que la Verges Maria no o auvis ni ho entendes. E van tan far que ilhs lan van menar a l'ostal. E quant furen al hostel, ela vay demandar a las sirventas si son fillh era ponch vengutz o sanht Peyre o degun autre, e elas van dire que no. Adonc la Verges Maria se vay gitar de piechs sobre la taula e vay dire a si meyscha : « Ho, mesquina ! e que faray? ». E plorava aqui sobre la taula qui era aparelhada, no saben novelas de son filh.

E en ayschi com la Verges Maria estava en ayschi trista e desconsolada, vec vos venir sanht Johan am la chara tota trencada e am la rauba tota esquissada, e intret per la porta e vay se gitar als pes de la Verges Maria en dizen : « No aparalhetz re de mingar, que no chal punch, quar lo vostre beneyte filh es pres e liat e condampnat a mort, e si lo voletz veyre, venetz vos en prestamen, car ja son al chami que lo menen crucificar ». E tantost que la Verges Maria auvit aquestas paraulas, ela vay cazer en terra coma mortal. E sancta Maria Magdalena vay dire : « Oy, mesquinas ! e que farem si lo filh e la mayre moren ensemble? » E elas li van describir la chara e los bratz, que no moris, e dizian li : « O, beneyta Verges Maria, fon de pietat! Vuelhatz aver passienza e en ayschi com vos consolatz los autres, vuelhatz consolar vos meyscha, car vos, dona, sabetz be que aquesta

passiou es ordenada per la salvacio del mon e sabetz be que los prophetas o an prophetizat, e per so plassa vos de prendre confort e consolacio en vos ». E adonc la Verges Maria se vay reperir e vay lor dire : « Menatz me aqui ont es mon filh, que you lo veyra e parle am luy, car you vuelh morir am luy ». E adonc sanht Johan la vay prendre d'una part e sanhta Maria Magdalena de l'atra, e semblava maysch morta que viva. E aquilh qui demoravan en la charrieyra los reprenian en dizen: «E per que la portatz lay? car quant veyra la sentensa del seu filh, ela morra de dolor ».

E adonc sanht Johan e sancta Maria Magdalena la volgueren retornar al hostel, e la Verges Maria lar vay dire : « Menatz me al meu filh, que you lo veyra una vetz, car aqui vuelh morir am luy ». E en ayschi com la menavan, ilh van auvir la trompeta d'aquel qui cridava e dizia en ayschi : « Aquesta es la sentensa d'aquest traydor Jhesus blasfemador qui di que el es filh de Diou e se apela rey dels juzieus, e per so a aytal sentensa que sia crucificat ». E quant la Verges Maria auvit aquesta crida, vay dire mot doloroyzamen: « Oy, mesquina ! que lo meu filh no es ponch traydor ni blasfemador, que mas es salvador de tot lo mon ». E ela vay dire a sanht Johan e a sancta Maria Magdalena que la menessan maysch avan, e en ayschi com lan menavan, ela vay veyre l'u dels layros que menavan crucificar, e ela regardet si era son filh, e quant vit que ges no era el, ela vay redre gracias a Dieu e vay dire a sanht Johan: « Aquest no es ponch mon

filh ». E sanht Johan li vay dire : « Ara vendra, que portara la crotz sobre lo col, e vec lo vos ayschi que vec». E quant Jhesu Xpist passava davan la soa beneyta mayre, ela no lo conoyschia ponch, car el era tant desfigurat dels turmens e de la engoyscha que avia passada e de la multitud del sanc que avia tot entorn del cors que a penas om lo coneyschia, e noremencs avia la chara tota hufflada e tota mortificada, e la barba tota plumada, e era si terriblamen desfigurat que quant la Verges Maria lo regardava, ela no lo conoyschia ponch. E ela vay dire: « Aquest no es ponch mon filh ». E sanh Johan li vay dire : «Verges beneyta, aquest es lo vostre filh. - No es ponch ses falta, sa disch ela. - Ses falta, dona, sa disch el, aysso es lo vostre filh Jhesu Xpist lo qual vos avetz sanctamen conseubut en lo vostre ventre ».

E Nostre Senhor Jhesu Xpist vay ayer compassio de la soa beneyta mayre e vay virar la chara debes l'otra part affi que no lo conogues. E si com ela lo regardava mot affectuozamen, ela lo vay conoyscher e tantost ela se vay gitar als seus pes e dizia li: « Oy, lo meu filh benezit, senhor e salvador de tot lo mon! e que pot aysso esser que om vos mene en ayschi a la forca? » E Nostre Senhor era ja tot las, que a penas podia portar la crotz. E ela li dizia: « O, lo meu filh! you vos portiey .ix. mes al meu ventre, ayschi be vos podi portar la crotz. » E la dolor e lo planh que ela menava era tan gran que totz aquels qui estavan entorn de liey ploravan de gran compassio que n'avian. E

adonc Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist se viret deves aquilhs qui ploravan am la Verges Maria, e vay lor dire : « Filhs de Jherusalem, no ploret ponch sobre mi, mas ploratz sobre vos autres e sobre vostres efians, car lo temps vendra que directz que bonaventurat seran aquilh ventre qui no engendreran ni partiren ni doneren a mingar ». E quant la Verges Maria auvit aquela paraula, ela vay dire: « Ja es vengut, sa dischs ela, lo temps que om me solia apelar mayre, e oura me apelaran esterla, que remandray ses filh ». E lo planch e la dolor que la Verges Maria menava era tan grans que tuch aquilh qui eran entorn son filh avian gran compassio de liey.

E la flaqueza de Jhesu Xpist e lo pes de la crotz era tan grans que a penas podia anar. E quant los juzieus veygueren que Jhesu Xpist no podia anar, ilh van logar un home qui portes la crotz per plus prestamen despachar. E Nostre Senhor Jhesu Xpist ac compassio de la soa beneyta mayre, e vay dire a sanht Johan y a sancta Maria Magdalena que la menessan en alcuna caza affi que no vis aquelas dolors com om turmentaria e crucificaria lo seu filh. E ilh van prendre la Verges Maria e van la menar en un hostal, e los autres aneren menar Jhesu Xpist fora de la ciutat de Jherusalem per crucificar. E en aquesta manieyra el fo gitat fora de Jherusalem am espenchas e autres grans vituperis que li fazian. E la Verges Maria aqui ont era avia tanta de dolor que no podia estar en deguna manieyra, mas que vay dire a sanht Johan y a sancta Maria

Magdalena que la menessan a son filh, e ilh, per complazer a liey, la van menar a Monticalvari ont estava son filh. E vec vos ayschi la conveniensa e la expediensa de la passio de Nostre Senhor Jhesu Xpist, car en ayschi com Adam e Eva la soa espoza furen gitatz fora de Paradis, en ayschi meysch volc esser gitat Jhesu Xpist am la Verges Maria fora de la ciutat de Jherusalem. E per so podem dire la paraula que dischs Thobias, que la mayre de Jhesu Xpist ploraria a tan grans legremas que no auria degun remedi per la compacio que auria de la passiou del seu beneyte filh. E vec vos ayschi la quarta cauza per que dizia lo theme : « *Expediit unum hominem mori pro populo etc.* Expedien chauza era que un home moris per tot lo poble. » Ara venham a la quinta partida.

LO SINQUE PONCH - Lo sinque ponch qui fa en la sancta e sagrada passiou de Nostre Senhor Jhesu Xpist fo MORT TEMPORAL, car temporalmen morit e estet .iiij. jorns mortz, e per so s'apela mort temporal e era expedien e convenien que fos en ayschi, car no tant solamen Adam per lo pechat que fetz fo gitat fora de Paradis terrenal, mas fo be enquera maysch obligat a mort, e maysch tuch aquilh qui vendrian apres luy, e per so di: « *Statutum est hominibus semel mori.* » Istituit e affermat fo aquela vetz que tot home moris. E per so Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist valc morir coma horne affi que correspongues a la mort de Adam. E en ayschi com los juzieus

menavan Jhesu Xpist a la mort, vec vos venir la gran multitud de la gen d'una part e d'autra per veyre aquela sentensa, car tant com la soa forma e manieyra era mayor de las predicacios e dels miragles que fazia e de la sancta vida que tenia, tant maysch eran la gens plus volomtaris d'anar veyre la soa mort e la soa passio. E en ayschi com sanht Johan e sancta Maria Magdalena menavan la Verges Maria lay ont lo seu filh devia esser crocificat, no si pogueren apropchar de tot, mas que van layschar la Verges Maria davan una gran peyra que hi avia, e enquera y es e la mostren ad aquels qui van romieus de part de lay. E estan Nostra Donna de costa aquela peyra mot doloroyzamen, los juzieus aneren dire a son filh que se despolhes tot nut. Ellas! e quanha cruzeltat era aquela de far despolhar tot nut lo rey de tot lo mon, car a .j. layro, quant hom lo vol pendre, om li layscha alcuna vistidura, mas a luy no leyscheren deguna chauza. E Jhesu Xpist ses far degun contrast se vay despolhar com si volgues dire: « You no ay re possedit en aquest mon sino aquesta vistidura, per que prenet o tot, car you non voli re ».

E aqui avia .iiij. sirvens qui excecutavan la mort de Jhesu Xpist e tantost van prendre la soa vistidura, e me sembla qu'en portava tres, e las doas romperen a trotz am bos cotels e l'autra, que portava dessus, no avia deguna costura, car la soa beneyta mayre la avia facha a manieyra d'un bierret ses costura, am ponch d'agulha, car la beneyta dona sabia mot subtielmen obrar de sas mas. E jamays

Nostre Senhor no avia despolhat aquela rauba de sobre si, mas las autras o avia be, e en ayschi com el, creyschia. E per amor de la soa benezeyta mayre, car ela la avia facha, el no la se volia despolhar. E quant los sirvens voygueren que aquela rauba no avia ponch de costura, no la volgueren anc rompre, e ilh van dire: « Si nos talhavam aquesta gonela, ela no serviria a degu, mas que gitem sort sobre liey de cuy sia. » E la sort vay venir sobre l'u dels sirvens e ella vay tantost baylar a .j. valet qui lalh portet al hostel, e vay li dire que se avises be que per denier no la bayles a persona del mon. E lo valet la vay prendre e mes la sobre lo col e portet la al hostel. E en ayschi com lan portava, el vay passar davan la Verges Maria, e tantost ela vay conoyscher que aquo era la rauba del seu beneyte filh, ela vay dire: « Oy, lassa! que you no la avia ges facha per portar a vayletz, mas per portar al rey de Paradis». E la Verges Maria vay dire al vaylet : «Oy, lo meu filh! pregi te que me dones aquela gonela e you te donaray lo meu mantel ». E lo valet li vay dire: « Certas, ma dona, no ho auzaria a far per causa del mon ». E sancta Maria Magdalena, per complazer a la Verges Maria, vay dire al vaylet: « Pregi te caramen que la me bayles a mi e you daray te lo meu mantel qui val maysch que lo seu. - Sapchatz, sa dischs lo vaylet, que no la vos donaria e que me donessat miel floris, ni per causa qui sia al mon, car mon mestre m'o a deffendut expressamen ». E quant vyren be que no la podian ayer, e sancta Maria Madgalena vay dire a la Verges Maria

que agues passienza, car, sa dischs ela, « You faray be tant que you la vos auray, quant que se coste. - Non curi trop, sa dischs la Verges Maria, car be ay pro de malencoria de la gonela, mas maysch ay de dolor e de trencamen de perdre lo meu filh e de la tristor que vey que passa ni fuch, mas, Senhor, sa dischs ela, sia facha vostra volomtats », E vay s'en tornar de costa la peyra ont era de premier.

E adoncas los juzieus van dire a Jhesu Xpist que se mezes sobre la crotz en ayschi tot nut e tot escorgat e tot plagat com estava. E Nostre Senhor si mes volomtiers. E podetz esmagenar am qual dolor ni am qual tristor si mes, car lo fust de la crotz era tant aspre que tot l'escorgava e s'en intrava per aquelas plagas qui eran mot pietadozas e doloyrozas. E van li dire que estendes la una ma, e el o vay far, e van li clavelar la palma am la crotz. E quant donavan los cops del martel, la Verges Maria los auvia e dizia : « Oy lassa! e fan aquo al meu filh! » E ela s'en montava sobre la peyra per o veyre, mas la multitud de la gen era tan granda que ela no lo podia veyre. E pueys van dire a Jhesu Xpist: « Bayla dessay l'autra ma. » E el la lor vay baylar e vay lalh clavelar am un autre gros clavel am gran cops de martel, e pueys lh'en claveleron un autre als pes. E Jhesu Xpist ho prenia tot en passienza e no sonava mot, suffren aquelas inextimablas e terriblas dolors que no es home viven que non degues aver compassio e dolor, car jes nos autres no o agueran en ayschi suffertat per luy. E quant l'agueren achabat de clavelar, ilh van levar la crotz

tota drecha. E Nostre Senhor vay adonquas dire aquesta paraula : « Lo meu payre beneyt, plassa vos que vuelhat perdonar aquest poble, car no saben que se fan, car per ignoscensa o fan. » Aras podetz pensar quanha caritat era aquesta que Jhesu Xpist nostre creator e salvador preges al seu payre per sos enamixs pecadors qui l'avian en ayschi aparelhat e mes a mort en dizen que no sabian que se fazian. E enqueras dizia mayesch. Jhesu Xpist: « Oy, lo meu payre! no vuelhatz proceder per rigor de justicia, mas per dossor de misericordia. Oy las, mesqui ! e quanha caritat es aquesta per lo pechador! »

E quant la beneyta Verges Maria levet los huelhs en sus e vit lo seu beneyte filh pendut en la crotz e en ayschi orriblamen turmentat e crucificat e coronat de terriblas espinas sobre lo chap, podetz esmagenar qual dolor ni qual tristor inextimabla era aquel a de la beneyta Verges Maria, car tantost que ela vit en aquel estat, ela tombet en terra coma morta, que a grans penas om la poc resperir. E quant ela se fo resperida, ela volc anar al seu beneyte filh, e quant ela y cujava anar, ela no se podia sostener de la gran dolor e engoyscha que passava. E sanht Johan e sancta Maria Madalena la van prendre e van la menar al pe de la crotz, e ilh van dire a Jhesu Xpist : « Senhor, vec vos ayschi la vostra beneyta mayre qui es mot trista e doloyroza. Plassa vos que ayatz pietat e cornpaciou de liey. » E la beneyta dona dizia: « Oy, lo meu char filh e senhor e salvador de tot lo mon! E com se pot far aysso que vos vos layschetz en ayschi vituperar als

pechadors d'aquest mon? Oy lassa, dolenta! e que faray you oura quant seray ses filh e ses senhor? Oy lassa, mesquina! e qual consolacio en mon cor sino tota dolor e tota tristicia? Oy, lo meu char filh beneyt! supligi vos humielmen per honor e per reverencia d'aquela amor que vos me avetz portada e you a vos, que no me vuelhatz dezemparar e que vos plassa que you mueyra ayschi am vos. » E en dizen aquestas paraulas am la gran dolor e tristicia que passava en son cors, ela tombava soven en terra coma morta, que a gran penas om la podia resperir. E quant se era retornada, ela comensava a far sos planhs e sas dolors en tant que los juzieus qui eran al entorn n'avian pietat e compassiou. E la Verges Maria beneyta abrassava la crotz e la beygava mot doloroyzamen, e sanht Johan la consolava tant quant podia e dizia li: « Oy, Verges beneyta! no vos vuelhatz tant desconsolar, car Dieus a ordenat aquesta passiou per la nostra salvacio. » E estan la Verges Maria al pe de la crotz ploran e sospiran avia tot lo seu vel ple de sanc de las gotas qui cazian de las plagas del seu beneyte filh. Oy, mesqui! e qual cor de creatura poyria estre que no agues compassio e pietat, auven aquestas paraulas e veyen aquesta orribla e incomparabla passio del beneyte filh de Dio nostre salvador e senhor de tot lo mon? Oy, mesqui! e qual dolor e tristicia inextimabla podia estre aquela de la beneyta Verges Maria quant auvia tombar las gotas del sanc sobre sa testa, que merevilhas era que lo cor no li esclatava de tot e no moria de

fach? E podetz esmagenar qual pletados auvir fazia las paraulas e las lamentacions que la Verges Maria fazia a son filh estan en l'albre de la veraya crotz, que no es cor de home qui o pogues escotar que non agues pietat e dolor.

E lo bon layro qui estava a la part drecha ac auvit com Jhesu Xpist avia pregat al seu payre per aquilhs qui l'avian en ayschi crocificat e turmentat, e vay prendre cor e vay dire en si meysch: « Si tu li demandas perdo, atan be te perdonara com vol que los autres sian perdonatzs. » E en ploran e en sospiran e am gran contriccio, el vay pregar a Nostre Senhor Jhesu Xpist en ayschi: « *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.* Senhor, plassa te que me vuelhas perdonar, e no me vuelhas oblidar quant seras al teu regne al jorn del jutgamen, e que demandetz per mi: Ont es lo layro qui me acompanhet lo jorn de la mia passio? E you diray : Senhor, you soy ayschi. » E Nostre Senhor Jhesu Xpist li vay dire: «*Amen, amen. Dico tibi hodie mecum eris in Paradis.*» You te die vertadieyramen que huey seras am mi en Paradis. » Veyatz quanha misericordia e pietat fo aquesta de Beneyt Senhor, que quant lo leyro li disch: « Perdon me, Senher », el li autreyet tantost la gloria e la salvacio ses far alcuna punicio de sos pechatz.

E quant la Verges Maria mot doloyroza auvit que lo seu beneyte filh parlava en ayschi dossamen am lo layro, li vay dire: « Oy, lo meu filh beneyt! e vos parlatz be am lo layro e am mi no parlatz ponch!

Plassa vos que mi parletz abans de la vostra mort e portatz m'en am vos, car vos etz la mia amor e la mia consolacio. E si aquo, lo meu filh, no voletz far, plassa vos quem layschetz alcun coffort, car you vey be que you remandray sola e dezemperada. » E Jhesu Xpist, per coffortar la soa beneyta mayre, saben que ela amava mot sanht Johan qui era son nebot, e sabia be que el era verges e devot e cast, e vay li dire: « *Ecce filius tuus*. Mayre mia beneyta, aquest sera lo vostre filh. » En demostran a sanht Johan: « Am quanha honor e reverensa la ay you servida e hondrada! Per que, sa dischs el, servis la tu d'ayschi en avan am aquela honor e reverensa sy com you ay acostumat de far. » E sanht Johan vay dire: « Senher, you o faray volomtiers, car grant honor e gran gracia me fazetz. » E la Verges Maria podia be dire a son filh: «Ellas! que tant es petita la consolacio que me leyschatz enves la vostra, car vos qui etz creator me layschatz a una creatura mondanal, e vos qui etz salvador me leyschat a .j. pecador mortal, e vos qui etz senhor sobre totz me layschatz a un servidor, mas puey que a vos platz, you lo prendray per filh e be l'ami maysch que un autre. » E Jhesu Xpist., veyen la dolor de la soa benezeyta mayre e de sancta Magdalena e de sanht Johan, e vit que totz los seus dissiples e apostols qui lo seguian eran fugitz e dezemparatz. E el, veyen se dezert e dezemparat de totz, vay dire: « *Hely, Hely, lamat zabatani* », vol aytan dire: « Dieu, Dieu meu, per que soy you en ayschi dezemparat? » Non pas que fos dezemparat de la divinitat ni de Diou

lo Payre, mas per la soa beneyta mayre qui moria de dolor am luy, e per los autres apostols e dissiples qui serian desconsolat e perdrian la fe. E la Verges Maria li vay dire: « Vos, lo meu filh, no etz ponch dezemparat del Payre ni del Sanht Esperit, mas you o soy be, car d'ayschi en avan you seray dezerta e dezemparada, car aquilh qui me fazian honor e reverensa per amor de vos oura no faran comte de mi. Per que me podi be tener per trista e per desconsolada, car jamays no auray consolacio ni alegrier en mon cors. »

E Nostre Senhor Jhesu Xpist, suffren aquilhs terribles turmens que passava ni avia passat e la multitut del sanc que avia perdut e la gran chalur del jorn que fazia, vay dire: « *Cicio*. You, sa disch el, ay gran set ». Volia dire que el avia gran talan d'esser fora d'aquela passio e d'anar espolhar los yfferns e gitar ne sos amixs, e d'anar s'en al seu regne de Paradis. E la Verges Maria li vay adoncas dire: « Oy, lo meu filh ! que you no ay ni vi ni ayga que vos pogues donar sino que de las mias legremas. » E sancta Maria Magdalena auvit aquestas paraulas e vay anar sercar prestamen de l'ayga, mas no podia trobar per denier, car ela hi aguera donat tot quant pogra finar, e dizia a si meyscha: «Si you vauc coren en la ciutat per l'ayga, el sera entretan mort. » E entretan van venir los juzieus qui li van aportar aquel beuratge amar loqual era de fel e de suga e de vinagre tot mesclat, mas Nostre Senhor non volc anc prendre. E adonc Jhesu Xpist vay dire: « *Consummatum est*. Totas las obras, sa dischs el, que you avia

a far davan la mia mort son achabadas e complidas per la salvacio del humanal linhatge ». E la Verges Maria levet adonc los huelhs en sus e vay dire: « O, lo meu filh! que oura conoyschi be que complida es la prophesia de Symeon qui me dischs que am bon glavi seria traspassada la mia arma. » E adonc era prop de hora nona. E adonc Nostre Senhor Jhesu Xpist vay gitar .j. gran crit. E sanht Paul di que en ayschi com cridet, el anet regardar la soa beneyta mayre en ploran am grossas legremas e vay dire: « *Pater, in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum* », en dizen a la soa beneyta mayre: « Mayre, a Diou siatz, estatz en la gracia de Diou! car you m'en vauc a la destra del meu payre. »

E la Verges Maria vit que ja era mort e que ela era veuza del seu filh e espos, e anet s'en tantost vistir de drap negre. E quant Nostre Senher Jhesu Xpist ac redut l'esperit al Payre, per donar alcuna consolacio a la soa beneyta mayre e per que no moris de dolor ni de tristicia, li volc donar alcus confortz. E lo premier conort que li donet, si fo quant lo lazer se convertit a luy, adonc vay dire la Verges Maria: « Oura comensa lo fruch del meu beneyte filh. » Lo segon conort e consolacio que la Verges Maria ac quant Senturio se convertit a luy, lo qual anet dire: « *Vere filius Dei erat iste.* » Lo tertz confort fo quant lo poble menut qui estava entorn la crotz ploravan e se donavan sobre los piechs, regardan los signes que fazia en sa mort, e dlzian: « Oy, mesquis ! e que farern? en ta mal ponch em natz, car

lo nostre senhor e salvador avem mort. » Lo qual confort fo del solelh qui perdet tota sa clardat e se vistit de negre, fazen companhia a la Verges Maria qui s'era vistida de negre. L'autre confort fo quant los monimens furen hubert e las cortinas del Temple furen partidas en doas partz. L'autre confort fo la resuscitacio dels mortz. Sachatz que gran confort e gran consolacio foren aquestz miratgles a la beneyta Verges Maria. E vec vos ayschi la mort de Jhesu Xpist nostre Senhor e Salvador que ac tan cruzel e tant doloyroza per reymmer e salvar tot l'umanal linhatge, jassiaysso que la plus petita gota del seu precios sanc abastava a reymmer totz los creyens e obediens a luy per vertut de la divinitat e per la valor e sanhtetat de la humanitat, mas el se vole sosmetre a la mort per so car era expedien e convenien que en ayschi fos fach. E en ayschi fo complida tota la prophecia de Ysaias qui dizia en ayschi: « *Tradidit in morte animam suam et cum sceleris deputatus est.* » Nostre Senhor Jhesu Xpist liouret la soa arma et la soa vita a mort e als seus enemixs e a estat acompanhat dels pecadors. E per que volc el esser en ayschi acompanhat del dos layros enemixs? Per so car tot home e tata femna a .j. bon angel am si a la part drecha e .j. malvat a la part esquerra. E per so era expedien e convenien que el moris en aquela manieyra.

LO SIEYZE PONCH.- Lo sieyze e darrier ponch qui fo en la sancta e sagrada passio de Nostre Senhor Jhesu Xpist fo SEPULTURA

TERRENAL, car en ayschi com morit, lo seu cors fo pausat al sepulcre mot honorablamen e la soa arma fu al Limbe e lo cors fo en terra. E sabetz per que? Per so car era expedien e convenien que fos en ayschi que l'ome per pecat tornes morir en terra, si com di la auctoritat: « *Revertas ad terram de qua sumptus es quia pulvis es et in pulverem recerteris.* » *Genesis .iiij. capitulo.* A ti cove que tornes en terra car de terra yest yschit e en terra tornaras. E per so Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist volc esser sosterrat, no tan solamen al sepulcre, mas ayschamen l'arma en lo Limbe, al miey loc de la terra. Ara venham a la practica d'ayusso que Jhesu Xpist Nostre Salvador estan crucificat e los juzieus aven paor e temor que ressuscites, discheren entre lor: « Si aquest home Jhesus se hosta de la crotz, nos aurem mays de mal que davan. » E per so s'en van anar a Pilat e van li dire e pregar que, com la festa fos tant solemna, que mal seria fach que om laysches en la crotz, mas que y tramezes alcus sirvens qui lor trenquessan las chambas per que morissan plus tost. E los juzieus no o fazian per outra ententa sino que, si tant era que Jhesu Xpist pogues enquera escapar, que, puey que el auria rompudas las chambas, el no poyria pluys anar per predicar. E Pilat vay adoncas dire ad alcus sirvens que lor anessan rompre las chambas per que morissan plus tost. E quant los juzieus vengueren a Nostre Senhor Jhesu Xpist, ilh van veyre que ja era mort e van dire que gran cruzeltat seria que, puey que el era mort, que om li rompes las

chambas « quar Nostre Senhor no nos ha manda ponch en nostra ley que o fassam ». E los autres juzieus qui venian am lor dizian: « Per malvastat o fay. Que farem donc, su dizian ilh, que puescham saber si es mort o vieu? »

Adonc va venir un chavalier qui era orb, qui s'apelava Longi e pres una lansa e vay dire: « Gardatz vos car you lo fierray seguramen, mas que me metatz la lansa en lioc ont you lo puescha firir. » E van lalh metre en contra lo costat de Jhesu Xpist e van li dire: « Espenh la lansa! » E el o vay far. « *Et aperuit latus ejus*, e vay li hubrir tot lo costat. » E no di ponch *vulneravit*, mas *aperuit*, per so car lo fer de la lansa era tan gran que li ubrit tot lo costat. E en ayschi corn Longi lo chavalier l'ac traucat, van yschir del costat de Nostre Senhor dos rious, e l'us era de sanc natural e l'autre era d'ayga viva. E ayso significava que la soa passio avia dos effiechs, car per lo sanc significava la redempcio del humanal linhatge, e l'aygua significava la ablucio e lo lavamen dels pechadors, so es assaber del baptisme. Ayschi com di: «*Non enim sumus redempti auro et argento, sed precioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati Xpisti* », vol dire que nos autres no om ponch reymutz per aur ni per argen ni per causa corruptibla, mas om be rezemutz per lo precios sanc de Jhesu Xpist lo qual es tot pur e ses neguna macula, e am l'ayga em salvatz e lavatz de totz nostres pechatz, car l'ayga significava lo sanht baptisme. E per so Jhesu Crist volc e permes que del seu costat

en aquela significansa yschis sanc e ayga, mas be podetz esmagenar si fo bel lo miratgle que demostret a Longi quant li tranquet lo costat am la soa lansa, car am lo sanc y am l'ayga qui li colet per la lansa el se torchet los huelhs, e tantost recrobet la vista e vit ayschi claramen com jamays avia fach. E tantost Longi se enclinet a luy e vay dire: « *Vere filius Dei erat iste*, vertadieyramen aquest era filh de Dieu. » E despueys creet en luy. E quant totz los autres vyren aquel bel miratgle, no sauberen que dire, mas que estavan totz esbaytz. Era podetz pensar qual dolor ni qual tristicia podia aver la Verges Maria en son cors quant regardava aquela terribla plaga del costat, que merevilhas era car lo cors e l'arma no li partia e no li traspassava de dolor.

E apres aysso, Jozep de Barimacia, lo qual era sanht home e amic de Jhesu Xpist, veyen que el era mort, vay anar segretamen e am gran audacia e ses alcun dopte demandar lo cors precios de Jhesu Xpist a Pilat, que lolh dones. E quant fo davan Pilat, el li vay dire:

« Senher, you ay fach en aquest mon pluzors causas per vos, per que you vos pregi caramen en remuneracio de totz los servizis que you vos ay fachs, que vos me vuelhatz donar lo cors de Jhesu Xpist, que you lo puesca sosterrar, car you ay .j. monimen qui es mot precios, e pueys que el a' guda tant terribla e tant doloyroza mort, cove que aya sepultura honorabla. E per so vos pregi que me fassatz aquesta gracia. » E Pilat doptava que no fos enquera mort e pensava en si

que, com el resuscites los mortz e sanava los orbs e fazia d'autres miratgles mot grans, que el deyschendes de la crotz e que se venges de sos enemixs. E Pilat vay dire a Joseph de Barimacia: « E no es el vengut per vengar se de sos enemixs? - Non pas, sa disch Joseph, mas per perdonar e salvar los crezens e obediens a luy. - You no t'en crey ponch, sa dischs Pilat, e per so you m'en vuelh certificar premieyramen. » E Pilat se met a chami per anar veyre si era mort, e vay encontrar al chami Senturio qui plorava. E el li vay demandar si Jhesu Xpist era mort, e el li vay dire que oc. « E per que ploras? sa disch Pilat. – Per so, sa disch el, car you ay fach tan gran mal contra Jhesu Xpist, car ses causa e ses razo ay facha la excecucio contra luy per lo vostre mandamen. E que sera de mi ni de vos, ni que poyretz dire davan Dieu tot poderos sino que per paor, affi que los juzieus no escrioucessan a l'Empeyrador contra vos, per que no vos prives de vostre offici ni de vostra prezidensa que tenetz, per so vos lo condampnetz injustamen e lo liouretz en las mas dels juzieus que lo crucifiquessan? » E quant Pilat auvit aquestas paraulas, el comenset a plorar, e adonc el vay dire a Josep de Barimacia: « You te doni licencia que lo despendas de la crotz e lo sosterre, car si pogues aver alcun remedi de mi, you te baylera cavaliers qui te aydessan a far li tota honor que pogueran. - You, sa disch Joseph, no curi de vostra gens. » E Josep vay dire: « Gran merit farian si podian consolar la Verges Maria qui se layscha morir de tot de jos la crotz. » E adonc la

aneren consolar e coffortar. E porteren am lor dos linsols mot prims e blancs qui eran plus prims e plus chars que tela de Rems.

Adonc ilh lo despenderen e van lo metre sobre una taula niova qui no avia jamais servit a deguna chauza, e sobre aquela taula ilhs lo van onher am .j. enguen mot precios e mot odoran. Ara, bona gens, pensatz com la beneyta Verges Maria beygava y abressava mot doloyrozamen tot lo cors del seu beneyte filh estan desobre aquela taula, ni qual compacio era la soa ni qual complancha! E beygava li premieyramen la bocha en dizen: « O, bocha beneyta qui donas savieza als angels! » Apres beygava los huelhs en dizen: « O, huelhs precios qui donatz clardat a totz aquilhs de Paradis ! » Apres beygava la chara en dizen: « O, chara beneyta, sagrada e preciouza, qui. donas gloria als angels! » Apres beygava las mas en dizen: « O, mas vertuozas qui avetz format cel e terra! » Y apres beygava los pes en dizen: « O, pes beneytz qui sostenetz e inluminat tot lo mon! » E en dizen aquestas paraulas la Verges Maria no se podia sadolar de beygar las soas beneytas plagas. E la bona dona trobava tanta de dessor e de sabor a beygar aquela (sic) sanctas plagas que la lenga li metia dedins las plagas e la onhia tota de sanc. E pueys li beygava aquela granda plaga del costat en dizen: « O, porta de Paradis! Venetz, chrestias, que la porta de Paradis es uberta! »

E en dizen aquestas paraulas ilh agueren onch e enbasmat lo seu precios cors. E ilhs lo van prendre e portar en l'ort on era lo sepulcre

mot honorablamen. E en ayschi cum lo portavan, chantavan aquel salme de David: « *In exitu Israel de Egipto etc.* » Aquela processio era petita, mas be era pro granda quant a la dignitat de la Verges Maria. E paubra e petita de gens era, mas be era richa e poyschanta e la mayor qui fos al mon, so es assaber de devotas e sanctas personas que no eran sino qualque .xij. E quant furen en l'ort, aneren pauzar lo cors sagrat de Jhesu Xpist dedins lo sepulcre envolopat en aquels linsols mot dalicat (sic). E la dolo e la engoyscha de la soa beneyta mayre era tan granda que a penas la pogueren tener que no se mezes dedins lo sepulcre am lo seu beneyte filh, ni no lor layschava barrar lo monimen. E ela lor dizia: « Layschatz me estar ayschi am luy, car you say que ayschi es la divinitat am la humanitat e am aysso soy pro consolada. » E chascus la pregava que s'en tornes a l'ostal e que lor laysches barra lo monimen. E ela lor dizia: « Pregi vos que, puey que nom layschatz intrar am luy, quem layschetz ayschi estar am luy defora. » E sancta Maria Magdalena li dizia: « O, Verges beneyta! plassa vos que nos en tornem a l'ostal, quar la gens de Pilat e d'aquels princeps vendran per gardar lo sepulcre. Per que tornem nos en en Jherusalem, car si platz a Dieu, lo dimenge lo veyrem resuscitat. » E la Verges Maria am aquesta consolacio, am sanht Johan y am l'otra companhia s'en tornet en Jherusalem, e la gens qui la veyan anar per la charrieyra dizian: « Aquela es la mayre d'aquel que an crucificat. Oy, lassa! que tan granda dolor a'guda e

oura vay tota sola, e quant son filh era vieu anava am mot bela companhia per amor de luy. » E la Verges Maria auven aquestas paraulas no finava de plorar. E sancta Maria Magdalena lor dizia que no sonessan mot. E per tal la meneren al hostel de sancta Maria Magdalena.

E en ayschi com ela intret en l'ostal, ela vit la taula tota parada, la qual avia facha aparelhar per lo seu filh e per los apostols, e vay se gitar dessus en ploran e en dizen: « You no mingaray neguna chauza entro atan que you minge am vos lo mieu filh. » Aquela taula se podia be apelar taula de dolor e de tristor. E sanht Johan e sancta Maria Magdalena leveren la d'aqui, car morta y fora de dolor, e conortavan la e la consolavan en dizen: « No ayatz aras tant de tribulaciou, car jamays no auretz plus dolor ni tristicia, car lo vostre filh a oura passat totz los mals e los vituperis d'aquest mon ni que jamays passara, e resuscitara lo dimenge, e la taula que tenem parada sera per lo dimenge, per que vos plassa que vuelhatz ayer passiensia ». E am aquestas paraulas la Verges Maria era tota consolada e se reffrenava en si meyscha. E la Verges Maria vay dire: « Vertadieyramen you no mingaray entro que al dimenge am lo meu filh. » E am aquesta esperansa estet entro al dimenge, e si no fos mas car ela sabia be lo seu beneyte filh devia resuscitar al tertz jorn, ela fora morta de dolor, e ayschamen ela esmagenava com el era vengutz per la salvacio de tot lo mon e de tot lo humanal linhatge. E quant la

gran dolor li venia sobre lo ponch de morir, ela recorria a la resurreccio e a la salvacio qui la consolava tota, car era be tota certa que el devia resuscitar. E en ayschi fo complida la prophesia de Ysaïas qui dischs: « *In die illa erit radix Jesse et erit sepulcrum ejus gloriosum* », vol dire que en aquel jorn, so es assaber en lo jorn de la soa passiou, sera la razitz de Jesse, so es de Nostre Senhor Dieu e home, e aquel sepulcre sera mot merevilhos e glorios. Vec vos ayschi com era expedien e convenien que Nostre Senhor Dieu Jhesu Xpist moris en aquesta guiza. E per so di lo theme: « *Expedit unum hominem mori pro populo.* » Un home di, so es per singularitat, quar jamays no fo ni sera un autre home aytal singular en excellensa com fu Jhesu Xpist lo nostre redemptor.

Finitur sermo. Plassa a Nostre Senhor que en ayschi ayam aquesta passiou ferma en los nostres coratges en tal manieyra que aya vertut e efficacia que nos fassam aytals obras per lasquals el nos vuelha donar de say la soa gracia e de lay la soa gloria. *Amen. Ad quam gloriam nos perducatur ille Dei filius qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat per infinita secula. Amen. Deo gracias.*

Explicit sermo magistri Vincentii. Deo gracias.

